

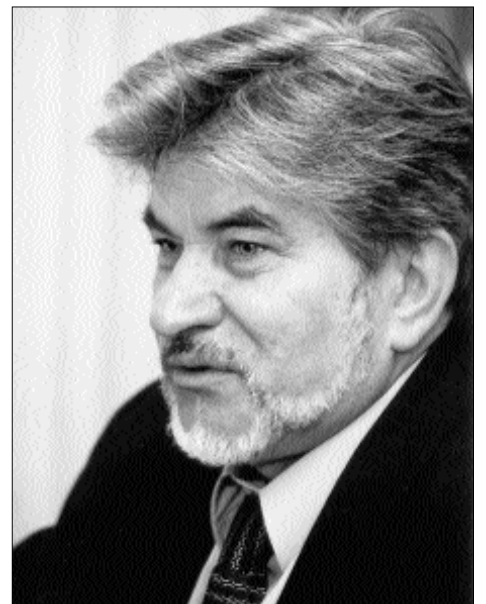
Згідно з повідомленням ЦВК від 2 листопада 2004 року, лідери першого туру президентських перегонів Віктор ЮЩЕНКО та Віктор ЯНУКОВИЧ набрали майже однакову кількість голосів (близько сорока відсотків) і продовжать змагання в другому турі виборів 21 листопада 2004 року

9 листопада — День української писемності та мови. Завдяки просвітянам, із 1997 року це свято стало державним.

Сьогорічний День писемності — особливий, адже він відзначається в умовах II туру президентського марафону в Україні. Як відомо, один із претендентів В. Янукович вирішив розіграти мовну

карту і заявив про те, що доб'ється статусу державної для російської мови та подвійного громадянства для українців.

Зрозуміло, що свої питання до голови ВУТ "Просвіта" імені Т. Шевченка, народного депутата України Павла Мовчана ми почали з прохання прокоментувати подібні заяви.

Павло Мовчан: Ці заяви — абсолютно антиконституційні. Запровадження другої мови як державної, так і подвійного громадянства, не передбачених Конституцією України, означатиме розкол українського суспільства, руйнацію держави як культурної й наукової потуги, розпалювання ворожнечі між її громадянами, адже Україна — мононаціональна держава. До речі, ті, кого приваблює подвійне громадянство, повинні пам'ятати, що це означає військовий обов'язок перед обома державами, проблеми з податками (вас можуть примусити платити їх і в Росії, і в Україні), вас чекає цілий ряд заборон при виборі професії та працевлаштуванні...

Оце така плата за можливість вільного переїзду через хутір Михайлівський!

Ініціатори В. Януковича ведуть до демонстрації людської віри у незалежність України, до соціальної і національної апатії, руйнування конституційних та державних завоювань. Усе це робиться задля однієї мети: скеровування суспільства в бік Росії, яка, не криючись, із безпрецедентними міжнародними порушеннями підтримує Віктора Януковича в його бажанні посісти місце гаранта Конституції.

Це означає дестабілізацію не лише в Україні, але і в Європі.

Ми — Україна, а не Ольстер, де релігійні проблеми детонують по сей день. Тому нестабільність в Україні означає нестабільність у Європі, — про це мусять пам'ятати ті, хто хоче позбавити нас національних прав. Усі пропозиції Януковича є провокативними, небезпечними, вкрай загрозливими, вони спонукають усіх — не тільки українців, а й росіян в Україні, думати про той спокій, якого вони можуть позбутися завтра, коли провладний кандидат буде виконувати волю Путіна. Росія дуже зацікавлена в тому, щоб Україна була дестабілізована, повторюючи кроки Росії: щоб в Україну закрався свій тероризм, щоб будь-який національний, патріотичний вчинок витрактовували як терористичний акт. Це — далека стратегія російська, де Янукович є виконавцем. Він навіть не усвідомлює цього, тому що людина з малими інтелектуальними можливостями, але з величезними амбіціями неспроможна прочитувати контекстів історичних і часових. Він неспроможний до аналізу, користується рекомендаціями російських аналітиків, у яких, звісно, свої інтереси, власні, — тут, у нас. Янукович цього не бачить, бо це — регіональний лідер, і ніколи він не стане загальнонаціональним лідером, яким уже є Ющенко. Вузького масштабу людина не спроможна на широке бачення — ніколи! Тим паче, на бачення історичне. І в цьому

Павло МОВЧАН: «НАЦІОНАЛЬНЕ СЛОВО ПОДІБНЕ ГЕНОВІ»

сенсі нинішній День української писемності є дуже важливим.

Кор.: Вечір, який відбудеться у Києві, в Будинку кіно, 9 листопада (поч. о 18 годині) буде присвячено...

П. М.: Ми хочемо показати, що в нашому житті ми використовували не один раз ті чи інші писемні, семіотичні яких сьогодні може потрактовуватись по-різному: чи то ми запозичали, чи то ми мали власну знакову систему, — наші протописемні надзвичайно глибокі, вони відбиті на різних предметах — на культових і не культових. Трипілля уже користувалося знаковою системою.

Нам би важливо було знати, які це знаки, як їх прочитати? Є поодинокі спроби науковців з Івано-Франківська, Кіровограда, з Києва — прочитати їх, але немає системи: Академія Наук далека від цих проблем, вона думає про те, як задовольнити бюджетні потреби тих чи інших груп. Немає загальнонаціональної програми, немає історичних пріоритетів. Історія наша в інерційному стані, і тому День писемності — це історичний нагад про нашу приналежність до величезного історичного, ще неповної прочитаного масиву.

Кор.: Російські політологи, деякі наші провладні говорять про поділ України на Схід і Захід, посилюючись на мову спілкування.

П. М.: Російські політехнологи дуже вдало ділять Україну. І команда Януковича є найбільшим втілювачем цього поділу. Тому Януковича й підтримують на сході, що там чи не найбільше попрацювала імперська система на денационалізацію. Там превалюють російські та проросійські політичні групи. Отже, він вдовольняє не національні потреби, а виключно регіональні. І я ще раз повторюю, що регіональний лідер не може претендувати на загальнонаціональну роль.

Ось чому День писемності може бути заактуалізований. Цей День писемності дуже важливий, тому що все те, що робить Москва спільно з прислужниками, прагнучи задовольнити свої амбіції за будь-яку ціну,

оплачується ціною історії, української культури, української писемності, самої України. Це дрібні люди з малесенькими інтересами, порівняно з часовими вимірами, які не можуть зрозуміти, що їхні імена будуть забуті або ж вписані в чорну книгу проклять. Хай вони подумують, чого вони хочуть: якщо зламати волю мільйонів, то хай пам'ятають, що волю притлумлюють тимчасово. Їм уже здається, що вони нав'язали народові свої стандарти, своє бачення, свою історію — пострадянську в радянському трактуванні — на всій українській території... Нічого подібного. Ці люди, з їхнім рівнем грамотності, ніколи не читали історії, — лише слухали курс ВКП(б) у своїх казематах та політпросвітах від зайшлих лекторів. Вони носили в собі брехливі знання, які нині застосовують до цілої нації, яка має свої моральні засади, яка зберігає перспективу.

Вся справа в тому, як подолати ці регіональні інтереси, які, власне, і стали своєрідною оптикою, заломленою в минуле. Вони хочуть майбутнього — через ідеологію і погляди сусідньої держави, якій не потрібна ні українська писемність, ні українська ідеологія... Адептам російської орієнтації потрібно читати історика Ключевського. А нам — обстоювати незалежність України і обрання політика нового покоління, яким є В. Ющенко.

Кор.: Ви щойно побували в багатьох містах і селах України. Який стан української мови, яке ставлення до неї?

П. М.: Картина загальновідома: українська мова заганяється в резервації, сферу її вжитку звужують. Не враховують уроків, які має, наприклад, Європа: все, що звужувалося, заганялося в кут, нині вибухає. Провансальці, баски, ірландці — менші чи більші етнічні групи.

Нас мільйони, нас не заженеш у резервації! Ми свій вибір зробили і обстоюємо його.

Мова — це людська психологія, слово — наша сутність, воно — зав'язь, основа будь-якої кристалізації. Слово перетворює світ, і світ перетворює слово.

Кор.: Якщо мова — це творець людини, то що тоді писемність?

П. М.: У зв'язку з тим, що мова формується внутрішньо, органічно, — наші органи від народження сформовані на певний мовний код, сприйняття і відтворення його, то це — глибинне. Знак — це похідна. Ми можемо кирилицю поміняти на латинку, але змістів ми ніколи не втратимо. Сутнісним є саме слово.

Пізнання світу через національне слово надзвичайно важливе. Це слово подібне геніві. Мова дається одвіку й довіку, сприяє об'єктивізації нових змістів, що їх осягає людина, мова — це час, це — спадкоємність не лише в межах роду, але й народу.

Колись А. Міцкевич назвав народну пісню "святою скрижаллю". Українська мова — це святі скрижалі нашої нації, у якій кожне покоління бере те, чого вимагає певний час, навіть день: самовираження, духовні цінності, моральну чистоту, перспективу. Тому мову слід оберігати як свою міць, зброю, своє майбутнє, — пам'ятаючи про першозначення слів як безсмертня українського духу, їх рятівну, очищуючу, цілющу, відроджуючу властивість. Національна безликість девальвує слова, позбавляє мову повновагової функціональності. Пам'ятаймо про це!

День писемності — це свято, яке є таким чарівним кристалом, через який ми дивимося в глибину віків, а отже, в перспективу. В зв'язку з тим, що нова теорія часу, не лінійного, а замкнутого, триєдиного часу — минулого, сьогодинського і завтрашнього, — свідчить про те, що це — нерозривність. Складова минулого часу в цій триєдиності дуже суттєва для нас. І не тільки тому, що ми були відлучені, а й тому, що ми зберігали величезні ритуали-містерії: колядки, щедрівки, гаївки, весільні цикли, — все це є у нашій пам'яті, воно присутнє в нас, отже, воно нікуди не випадало, ми в ньому перебували, і знак письма — це не додаткові змісти, це першозмісти нашого буття.

УКРАЇНЬСЬКА ПИСЕМНІСТЬ: ДОБА СТАРА, ДОБА НОВА

Писемність — найвагоміша складова частина культури будь-якого народу. Без писемності немислимий духовний розвиток людства. Ступінь розвитку писемності — це свого роду показник міри цивілізованості суспільства. Незаперечна істина. А проте...

Слово "писемність" має двояке значення. Перше — це система графічних знаків (букв, ієрогліфів тощо), уживаних для писання в тій чи іншій мові. Друге — це сукупність писемних, літературних пам'яток якогонебудь народу.

До письма людство йшло довго й складно. Не стояли осторонь цих зусиль і наші далекі різноплеменні предки, які в давні часи заселяли простори сучасної України й нащадки яких пізніше так чи інакше ввійшли в спільноту, що дістала назву український народ. У різні часи в них було своє письмо — піктографічне, ієрогліфічне, буквене. Досить згадати написи в печерах Кам'яної Могили (біля Мелітополя), яким близько десяти тисяч років. Відомі також написи з часів Трипільської культури (IV—II тисячоліття до нашої ери), зроблені на стінках глеків (на іншому матеріалі вони б не збереглися). Абетка, винайдена трипільцями, як вважають деякі вчені, поширилася на Середземномор'я й дісталася Греції, щоб потім, із прийняттям

Іван Ющук

християнства, уже у вигляді кирилиці, побудованої великою мірою на грецькому письмі, знову повернутися на береги Дніпра.

Проте писемна традиція не могла безслідно зникнути на землі, де вона вже побутувала. Її підстави вважати, що якісь форми писемності на території України існували більш-менш постійно й до прийняття християнства.

Своєрідним письмом у наших далеких предків були, безперечно, й узори на писанках, приурочених до весняного пробудження природи, і переплетені торочки на скатерках, хустках, і вишиті візерунки на сорочках та рушниках. Усе це мало своє значення й смисл, усе це читалося й розумілося.

Початок стабільного державного життя українців, як стверджують історики, пов'язаний із діяльністю князя Кия. А це 60—70-ті рр.

VII ст. Були й інші відомі й невідомі державні утворення на території України: це й союз слов'янських племен, очолюваний князем Божем (середина IV ст.), і згадувана арабським літописцем X століття Аль-Масуді держава "валінана" (волинян?), яка "за давніх часів" об'єднувала "всі інші слов'янські народи". А держава, тому що вона охоплює досить велику територію й у ній різко зростає кількість різноманітних стосунків між людьми, не може обходитися без такого надійного помічника пам'яті, як письмо.

Болгарський чернець X ст. Храбр у творі "Про письмена" свідчив, що слов'яни до прийняття християнства, "не маючи письма, чертами й різками читали й загадували", а також користувалися "римськими й грецькими буквами". А в "Житті Костянтина" розповідається, що Кирило ще до 863 року, коли він разом із братом Мефодієм уклав слов'янську азбуку, знайшов у місті Херсонес (Корсунь біля м. Севастополя, у якому пізніше прийняв хрещення Володимир Великий) Євангелію і Псалтир, "руськими письменами писані".

І це правдоподібно. Адже князь Аскольд (загинув 862 року, тобто за рік до створення Кирилом і Мефодієм слов'янської азбуки) прийняв християнську віру, а без ознайомлення з основами

християнського віровчення, зокрема з Євангелією, навряд чи це могло статися. Ще за життя Аскольда, як свідчить її зміст, було укладено й записано Велесову книгу, мета якої була захистити вірування предків перед новою, християнською релігією, яка йшла від греків. За князя Ігоря 944 року (за 44 роки до прийняття християнства Володимиром Великим) стояла в Києві церква св. Іллі, й частина княжої дружини була християнська. Княгиня Ольга близько 957 року хрестилася й у Києві побудувала церкву. Якою мовою читалося тоді в церквах слово Боже? Мабуть, зрозумілою для киян.

Коли 988 року Володимир Великий прийняв християнську віру, він прийняв і кирилицю, якою були написані тодішні болгарські богослужбові книги. Писемність, що існувала до того в

Україні-Русі, мусила поступитися перед нововведеною азбукою, як поступилися Дажбог, Перун та інші боги перед єдиним християнським Богом.

У кириличній азбуці на той час нараховувалося 43 букви. І потрібно було 920 років, щоб ця азбука зусиллями багатьох книжних людей та мовознавців зменшилася до 33 букв і набула сучасного вигляду в "Словарі української мови" за редакцією Б. Грінченка (1907—1909 роки). Більшість правописних правил, застосованих тут, діють і дотепер.

Але в наступні роки український правопис не тільки вдосконалювався, а й, на догоду імперським замірам знівелювати особливості української мови як самостійної, погіршувався. Здавалося б, у незалежній Україні буде усунено невластиві українській мові нашарування

в правописі, і він стане легшим і точнішим. Але цього й досі не зроблено — і не з вини мовознавців...

Створення письма в історії розвитку людства мало таке саме, якщо не більше, значення, як і винайдення двигуна внутрішнього згоряння чи освоєння електричної енергії. Двигун, електрика фантастично помножили фізичні сили людини, письмо — її інтелектуальні можливості. Завдяки письму знання, які досі передавалися усно, людство стало накопичувати в книгах.

Наші далекі предки знали ціну книжки. "Велика є користь з книжної науки, — зауважував один літописець. — У книгах є незмірениа глибина. Як пошукаєш у книгах пильно мудрості, знайдеш велику користь для душі своєї". Князь Ярослав Мудрий, як записано в літопису, "завелів багато книг переписати і склав їх у церкві св. Софії". Волинський князь Володимир Василькович сам переписував книги, опрацював їх у коштовні оправи й розсилав у дарунок різним церквам та монастирям, тодішнім осередкам освіти.

Продовження на с. 7

• **Іван ЮЩУК**, професор Київського міжнародного університету, член Центрального правління Всеукраїнського товариства "Просвіта" ім. Тараса Шевченка

Напис др.-грецькою, VIII ст. до н. д. Читається справа наліво: УКР УТОС; в прямокутнику — XV

У 1983 р. О. Знойко зробив сенсаційне повідомлення на Всесвітньому з'їзді славистів про дешифрування трипільсько-пелазгійської та зрубно-кіммерійської писемності в Україні. Пізніше він ствердив, що "в добу зрубної археологічної культури на Наддніпрянщині жили предки сучасних литовців...". Такий висновок зробив М. Суслопаров (див.: ж. "Київ", 1986. — № 9. — С. 149). О. Знойко ототожнив із пралитовцями царських скитів, про яких ідеться в "Історії" Геродота.

Проте подорож у закриті тисячоліття в пошуках трипільського письма таїть у собі не лише можливі відкриття, але й численні пастки. Так сталося і цього разу.

Той напис, на який послався О. Знайко, був на баночній посудині, яку розкопав у с. Попасному Катеринославської губернії Д. Яворницький у 1905 році. М. Суслопаров припустив, що в напису (в перекладі з литовської) мовиться про кіновар, оскільки в банці були знайдені сліди червоної фарби.

Таким чином, це прочитання стало основою для важливих етноісторичних узагальнень, які могли б зробити переворот в усталених наукових поглядах (зокрема поставити під сумнів автохтонність українців на придніпровських землях), якби не одна обставина: М. Суслопаров "читав" той напис традиційно — зліва направо, будуючи своє тлумачення на візуальних припущеннях щодо значення тих чи інших знаків, у той час, як треба було читати *справа наліво*. На жаль, М. Суслопаров не врахував цієї особливості архаїчного *грецького* (не литовського!) письма.

Не буду зупинятися на технології мого розшифрування — воно описане в "Українському слові" (1999, № 1). Напис починається праворуч із лежачих "йоти" (I) та "сигми" (C) і прочитується — ІС ЕПІСТІТІС, тобто "Це Епістітис".

Оскільки посудина була знай-

дена в могильнику, то неважко здогадатися, що в ній був прах якогось грека, похованого не пізніше середини I тисячоліття до нової доби (З IV ст. до н. д. греки перейшли до написання зліва направо).

Щодо червоної фарби, то вона справді могла бути в посудині. Часто ще перед обпалюванням керамічний виріб покривали всередині та ззовні червоно-бурим *ангобом* — тонким шаром глини, яка могла містити і кіновар — мінерал теж червоного кольору.

У ПОШУКАХ ТРИПІЛЬСЬКОГО ПИСЬМА

М. Суслопаров запропонував ще шість прочитань написів на кераміці ("Київ", 1986. — № 9), але жодне з них не підтвердилося. Тим більше про їхнє трипільське походження не може бути й мови. Всі вони відносяться до раннього скитського періоду і свідчать про органічний зв'язок тодішньої України з античними культурами Середземномор'я (див. мою статтю: УС, 6.01.1999). Те саме можна сказати й про три написи на кераміці, що зберігаються в Музеї хліборобства в м. Тальне Черкаської області, теж прочитані мною (див.: УС, 6.01.2000).

І все ж *перспектива* пошуку трипільського письма не втрачена. У цьому переконує, перш за все, корпус наскельних малюнків і написів Кам'яної Могили, який не має аналогів у світі. Серед них можуть бути і *трипільські*. Подібні прориси, виконані в техніці заглибленого силуету, зустрічаються також у Криму і на Східному Серед-

земномор'ї, що вказує на зв'язок між ними й українським Примор'ям. Можливо, саме в цій площині знаходиться розгадка таємниці зникнення трипільців, наших давніх предків, із берегів Дніпра.

У 1846 р. в Римі була знайдена кам'яна дошка з письменами, яка була вперше представлена 1850 р. в книзі Теодора Моммзена "Говірки в нижній Італії". Напис намагався прочитати в XIX ст. польський учений Ф. Воланський. У XX ст. його опублікували петербурзький журнал "Волхв" (1991) і київський журнал "Індоевропа" (1992). Напис залишався фактично

не розшифрованим, хоча дослідники зійшлися на тому, що в ньому мовиться про Енея — героя Троянської війни (XII ст. до н. д.). Певний досвід, набутий у прочитанні "Слова о полку Ігоревім" та Велесової книги, дозволив мені ідентифікувати літери й поділити текст на слова: **ДЕСКЮ МІ СКРПІ У СІЛІ ВІРІ ВІЕ СВЕНЮ ДЗІОЕ В СІІЛЕ КЯРВІ І РКЕЗІЕ ПЕЛЕНІЕ СВЕНІЕ КЯЗІНІ РЯЕ СІН ІР ВІ РЯЗІ ВІ ПІТЮ І ТІКІ ПДВІЕМ ІК КЮВІ ЕНЕІ ГБІЕ І МЮРЕІ ЗІ МЯРЮ ВЕЛШОВІА ЕІГ ПВЕЗІ ЦА ЛІІЕ ЗІ ОРБІ К РУШЮ.**

Лексичний аналіз оригіналу показує, що в праслов'янському тексті проявляються ті ж частини мови, що й у сучасній українській мові: іменники (дев'ять слів), прикметники (два), займенники (чотири), прийменники (вісім), сполучники (три), а також дієслівні форми — шість аористів і дієприслівник "велшювіа". Тут і назва народу — *пеленіе* (поляни), географічні назви (п'ять), імена (чотири), у т. ч. ім'я бога *Дзіоє* (Дій, від якого походять грецький Зевс і римський Юпітер (Діу-пітер)). Я навмисно не даю тут перекладу напису (читає знайде його в УС, 15 січня 1998 р.), щоб кожен бажаючий почув звучання праякранської мови і порів-

няв із сучасною, переклавши той напис самостійно. За підрахунками американських учених, кожна мова може змінити свій основний словарний фонд за одну тисячу років на 19,6%. Отож, і мова XII ст. до н. д. ще близька нам. З того часу збереглося й ім'я захисниці Трої, цариці амазонок із берегів Дону, яку вбив Ахілл, а незабаром загинув і сам, бо Аполлон не міг простити йому смерті цариці. Її ім'я — *Пентесілеа* (П'ятисильна) — цілком праслов'янське, як і вся Епітафія Енеєві.

Я реконструював праслов'янський алфавіт цього напису, навіть у варіантах графем: він складається із 22 літер. Цей перший у Європі й тодішньому Середземномор'ї *звукотвірний* алфавіт давніший від грецького і латинського письма на 300—400 років. Не виключено, що він і є найближчим до трипільської системи письма або й саме трипільське письмо у всій своїй досконалоості. Факт цієї *довершеності* дозволяє припустити, що формування праслов'янського алфавіту відбулося значно раніше, можливо, в IV—III тис. до н. д. ще на території Північного Причорномор'я.

Зараз учені все більше переконуються в тому, що найдавніше населення Італії та Греції, зафіксоване історично, — це носії трипільської культури з Наддніпрянщини, які розселилися в Південній Європі, Малій Азії (Троя), а також на Близькому Сході (Шумер), в Ірані та Індії (Пенджаб). У XIX ст. ці міграції досліджувалися ширше і ґрунтовніше, аніж у радянські часи (див.: Чертков О. Пелазго-фракійські племена, що населяли Італію // Альманах "Основа", 1994—1995 рр.).

Значення праслов'янської пам'ятки полян XII ст. до н. д. важко переоцінити. Вона не лише донесла до нас голос далеких предків, зв'язала в єдиний ланцюг нашу історію більше як за три тисячі років, зливши воедино трипільців і троянців із полянами, але й явила синтез соціального, культурного й духовного розвитку нашого народу. Крім того, ця пам'ятка засвідчила перехід від консонантного письма до *алфавіту*, тобто до системи письма, що позначала як приголосні, так і голосні фонеми окремими літерами і повністю охоплювала слов'янську фонетичну систему. Це був якісно новий період у становленні письма, що дав могутній поштовх у розвитку цивілізаційних процесів у Європі.

• **Борис ЯЦЕНКО**

СЛОВО З ТОГО БЕРЕГА

Взагалі поети пишуть лише для себе. Та трапляються такі долі й такі помисли, які починають відлунувати в інших долях і помислах, — відтак поетове слово починає відлунувати в багатьох серцях, аби утвердити таку споконвічну й просту істину: тільки любов має право на життя в цьому світі. Біль — як любов. Мука — як любов. Щастя — як любов. І тільки любов'ю і через любов дано нам сказати щось путнє про себе та свої почуття. Саме цього й прагнув поет і громадянин **Володимир Затуливітер**.

Із юності щиро залюблений у Біблію — саме Кулішеве, а не якесь інше тлумачення Святого Письма, — він за кожним словом бачив і відчував не тільки повноголосе відлуння, але й урок далеких віків. І цю його книгу "Четвертий із Триптиха", замислену ще за життя, ми також отримуємо як досить запізнє послання з-за межі, з-за тої грані, звідки не кожному дано озвзвистися голосом стуженого серця.

"Несолоні слова. Не страши. Без оскоми. Безгослі. Невмілі. Як щастя, прості. Наче їх із роси вранці викував коник — сам зелений, підкрильця ж йому — золоті. Щирий коник, зелений, з душі неколючий, батьківщина ж пшенична йому,

степова... Жаль, не візьме мене в підковаики, в учні: вже не вивчусь ні волі, ні щирим словам, — щоб не кожна роса на ковадлечко клалась і не кожному значив золотий молотець, а лиш ту, перекірну, яка не озвалась, тільки ледь надхитнула дзвінички сердець..." Хочеться сподіватися, вельмишановний читачу, це саме те, що вам зараз найпотрібніше...

Дбайливо впорядкована самовідданою землячкою поета Любов'ю Снісар, видана Асоціацією українських письменників за доброчинної підтримки Фонду інтелектуальної співпраці "Україна — ХХІ століття" й особистого сприяння народних депутатів Б. Губського й О. Козаченка, книжка ця не залишиться непоміченою. Тому, насамперед, що маємо справу з поезією найвищої проби, за прикладом Василя Стуса мужньо відшліфованою вогненным променем

сумління. Саме тому вона говорить сама за себе: *"Щасливий був разок — як народився. А вдруге буду... під останнє "кру!" А решту часу лився, плавав, гнився, підлеглий кровообігом Дніпру. Душі врозжай скупий, зате глибокий: лягло нас в землю більше, ніж зросло. Вгадати не судилося епохи чаклунним словом, провісним числом. Але ж і нас часи не розгадали, за краще поважали збутися нас, позбавитись — родинами, родами, народами — на кутні щербні час сміється, мов горохом, кістками в могилищах Сибіру й Колими, в яких стекли з нас душі кізяками і замостили материк кістками".*

Незважаючи на добірний гурт гарних друзів і компаньйонів, охочих погугорити про морально-етичні засади мистецтва, поет був надзвичайно самотнім чоловіком у цьому житті. Мало хто розумів його так, як він того заслужував. І дуже шкода, що покинув нас Володимир Затуливітер із давньою, затятою образою на гіркущий побут, на несправджені сподівання... Та напевно, аби хто міг у всім тим зарадити, — не знайшлося такої душі. Зрештою, кожен у свій останній час полишається наодинці зі своєю таємницею, котра відкривається вже аж там — на тому березі...

Цю таємницю людям не вільно розгадати за життя. Хіба що тільки справжнім поетам... Але на одного з них Україна вже осиротіла.

Тижневик "Слово Просвіти" став одним із перших інформаційних спонсорів чудового проекту **Олександра Шарварка** — поета, публіциста, есеїста, котрий було сформульовано гранично чітко: *"Тарас Шевченко в моєму житті"*. Задум зібрати і впорядкувати кілька сотень автентичних свідчень абсолютно різних українців, які не уявляють свого життя без образу і творчості Великого Кобзаря, виник давно. Та втілити його вдалося лише за фінансової підтримки столичної держадміністрації — видання вийшло феноменальним.

Академік Борис Олійник у передмові до цього напрохуд ошатного тому цілком однозначно поціновує його морально-естетичну віддачу: *"Такі фігури, як Шевченко, є в кожного народу, народ їх береже як святині. Коли нам закидають, що ми міфологізуємо Шевченка, то я думаю, що це — не наш гандж. Так повинно бути. Коли немає в нашої святині, чи може вона назвати себе нацією? Коли у незалежній, суверенній, правовій, демократичній, передбачуваній державі — соборній Україні — раптом починається обстріл таких величин, як Шевченко, то давайце задумаємося, звідки це й чому саме поціляють у святині, себто... на ті наріжні камені, на яких стоїть наша віра, наша нація, наші морально-етичні принципи"*.

Справді, якщо на святині українців зазіхають, то це такі свідчать, що не всі наші

"воріженьки" зникли, як роса... Дешиця ще живе та благоденствує. Що ж, все життя Тараса Шевченка невіддільне від його творчості, присвяченому моральному й національному визволенню нашої Вітчизни з тоталітарного рабства. І в цьому сенсі — за Борисом Олійником — *"вічним взірцем для нас є Шевченко"*.

У дуже й дуже різних оповідях, спогадах, а то й справжніх науково-публіцистичних розвідках, учителях, вчених, композитори, політики, колишні дисиденти й законотворці громадяни подають конкретні факти власних долів, які б не відбулися без проникливого й праведного, гнівного й зворушливо-ніжного Шевченкового слова. Так виростили справжніми патріотами Іван Ілленко, Володимир Забаштанський, Олександр Білаш, Станіслав Бушак, Валерій Франчук, Ніна Матвієнко, Дмитро Пнатюк, Одарка Майданська-Ілляк, Борис Хоменко, Микола Шудря,

Віктор Ющенко та інші.

Дивовижна мальовничість Кобзарєвої мови настільки полонила уяву маленького подолянина Феодосія Гуменюка, до прикладу, що він уже не мислив себе поза бунтівливою історією рідної землі, українського козацтва... Так народився художник, який не тільки милувався вишуканістю художніх композицій Генія — прагнув навіть заперечити переконання, що *"Не вернутись запорожці, Не встануть гетьмани, Не покрийть Україну Червоні жупани"*. І саме за цикл портретів козацьких гетьманів отримав пан художник Національну премію імені Тараса Шевченка.

Подібних яскравих прикладів — переважна більшість. Але особливою прикметно, що всі подібні приклади *"родом із дитинства"*, як сказав поет. Ось чому так важливо, щоб саме з раннього віку хлоп'ята й дівчатка мали змогу причаститися з незглібимого джерела творчості Великого Кобзаря. І саме тому Олександр Шарварок упевнений: *"Виразна мова стоутої громади наших сучасників... цілком нова форма неакадемічного шевченкознавства..."* Зважаючи на це, книжку можна сприймати як своєрідне дослідження певного культурологічного зрізу української спільноти, її можливостей, усвідомлювати, характеризувати, аналізувати події та явища без попереднього накинутого ідеологічного зашморгу.

Хай щастить нашої стостій громаді на цьому благородному шляху!

Старійшина сатиричного цеху красеного письменства **Павло Глазовий** не перестав дивувати й захоплювати своїх читачів невтоленою жагою пізнання суті людської природи. Здавна відомо, що людина мало чим відрізняється від *"менших братів"*, але щоб аж так безсоромно мавпувати їх, як те чинить вона сьогодні на т. зв. *"пострадянському просторі"*? На всіх суспільних шаблях безроздільно панує лишений жадоба наживи та спроба вивищитися коштом ближнього, незважаючи на жодні моральні чи карні перепони. Бо ж і за тими перепонами — учорашні жреці рівності та братерства... Подеколи видається, що Україна стала справжнім полігоном для випробування різних збочених політехнологій та квазіідей: *"Колі Партія Нами правила, Монументами Себе славила, Чесно і совістю називалася, Та прокралася І розпалася. Ті, що в Партії Були членами, стали босами й бізнесменами. Та багатство їх мало радує: Знову хочеться бути владою. Бувші практики й теоретики Завели нові партбілетики. Треба ж якось їм називатися, Щоб до уряду проштовхатися: Сперечаються ліві з правими, Голомозії з кучерявими, Сухорлявії з череватими, Недоношені з дурнуватими..."*

У цьому публіцистичному фейлетоні значно більше болю, ніж іронії та сарказму. Сатирик чітко бачить: окрім чублення за місце біля корита, *"структуризація"* за партійними вподобаннями-поглядами суспільству, хворому

на брак людської гідності, нічого не принесла. Ліліпути з більшовицькими замашками все ще бачать себе Гуліверами, паразитуючи на споконвічному народному довір'ї. Саме тому твір і має гостру, як жало бритви, назву *"Перевертні"*. Точніше й не скажеш! І таких викривальних, дотепних, закросних на суто народному, сардонічно-гумористичному баченні світу — переважна більшість у цій книжці, яку даремно не помічають критики. А якщо хтось упізнає себе в сих творах, — не авторова в тім вина. Немає приповідки без правди. Слово народного майстра завжди дійде за призначенням! Адже й тут Павло Глазовий, як завжди, абсолютно ширший зі своїм читачем — йому болить там само, де болить і його народів.

Єдина тільки заковика — з редактором, а отже, і з назвою книги. Могла б вона називатися й *"Козацький сміх"* — за назвою присвяти авторові поета Віктора Кочевського, що відкриває це видання, а могла б мати назву шойно зацитованого твору... Тільки ж не *"Архетипи"*! Архео (архайос) — означає грецькою *СТАРОДАВНІЙ*, себто віджилий, древній... А *тип* Павла Глазового у читаній нами книзі — не тільки живі-живісінки — вони загрожують геть спотворити ментальність українця, перетворивши його на манкурта-безбат-

ченка, того ж перевертня, котрий цурається української мови на тій вагомій для нього підставі, що він *"нікогда в жіні ейо не слишум"*. І чоловік навіть не розуміє, кажучи це, що викриває себе так, як не зміг би того зробити ніхто інший, — він і не хотів її чути, нашу рідну мову! Як не почув і не побачив ані Шевченкових громів-блискавиць на голови всіх ідеологічних кровопивць, ані відчайдушного самоспалення тих борців за щастя України, котрі хотіли тільки одного — вільно читати, писати і розмовляти. *РОЗМОВЛЯТИ!* Але ж солдати *"палковника Муравйова"*, вдершись у Київ, стріляли саме на голос — у нашу мову, добродії... Отож, про назву: редактор хотів, мабуть, назвати книгу *"Архетипи"*. І тоді в цьому був би якийсь реальний сенс, бо робити назвою збірки сатиричних творів суто філософське визначення, здається, справді смішно.

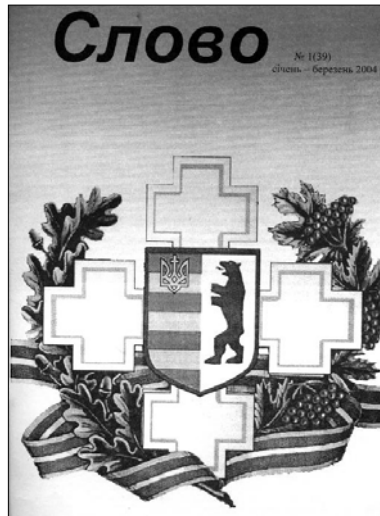

Від редакції. 29 жовтня 2004 року на 82-році життя Павло Глазовий відійшов у засвіти. Вічна йому пам'ять.

Так сказав про рідні Карпати прекрасний поет, лауреат Національної премії імені Тараса Шевченка Петро Скунець. І це просто чудове, що шанувальники красеного слова змогли відчитати їх одразу — в улюбленому горянами кварталі "Слово". Ось цей твір повністю: *"Гори мої — Горді мої. Доли мої — Добрі мої. Сині мої — Сильні мої. Мужні мої. Й мудрі мої. Краю мій — красен мій. Світе мій — Світлий мій? Люде мій — лютий мій. Люде мій — Любим мій"*.

До речі, в тому ж таки другому минулорічному числі часопису можна було ознайомитися не тільки з мистецькими здобутками закарпатців, а й із їхніми науковими та господарчими досягненнями, з культурою оригінальних сіл і міст, у яких можна почути гуцульську, бойківську та лемківську говірку. З продовженням друкується оригінальна документальна повість Андрія Дуринди *"Чужих гріхів не буває"*, в якій досліджуються генеалогічні глибини карпатських родоводів, а курінний отаман реєстрових козаків Голятина, відмінник народної освіти Іван Тереля порадував читачів цікавою історичною розвідкою *"Козаки на Закарпатті"*. Що й казати, справді змістовних історичних та сучасних матеріалів тут аж ніяк не бракує, а це означає, що колектив часопису заслуговує і на всеукраїнський резонанс. Чом не спробувати вийти на ширший передплатницький загал?

Немає жодних сумнівів у тому, що, хоч як не просто нині просвітницькому за духом ілюстрованому квар-

«ГОРИ МОЇ — ГОРДІ МОЇ»

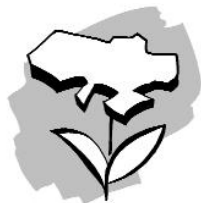
тальнику пробиватися до читача, такому заповзятливому й послідовному хустянину, істинному патріоту, як Петро Попадинець, підкоряється будь-які рубежі. Переконує в цьому, зокрема, і тридцять дев'яте число "Слова", присвячене 65-річчю Карпатської України, де повною мірою відбито звизначний подвиг народу та його провідників — Августина Волошина — першого закарпатця, удостоєного (по смертності) звання Героя України, Едмунда Бачинського, Юлія Брашайка, Степана Клочурака, Василя Гренджі-Донського та інших витязів українства. Надзвичайно цікавий і *"Протокол допроса арестованого Волошина Августина Івановича"*, підготовлений для публікації

Ярославом Оросом. Розпочавшись об 11.45, допит закінчився о 15.40 дев'ятого червня 1945 року. Прикметно, що все **національне** у процесі допиту слідчим слідівділу Головного Управління *"Смерш"* майором Вайдорфом іменувалося **націоналістичним**. А через місяць Волошина не стало — *"умер от паралича сердца"*. Сьогодні Україна відзначає 130-річчя від народження Героя.

Подвигів наших карпатських українців присвячений і вірш Богдана Лепкого *"Напис на могилах"*, опублікований у цьому ж числі: *"...Нам не жаль ні життя молодого, Що лягло, мов той квіт, під косяю... Ані мрій, ні кохання палкого, Що взяли ми в могилу з собою. Нам не жаль, бо лягли ми за діло, Гідне жертви, життя і кохання. "За Україну, і душу, і тіло..." — Ми не даром співали ззарання. Тож не жалуйте нас, не ридайте, По нас тужить калина у лузі... Ви чим скорше до праці ставайте, Щоб леміш не заржавів у плузі..."*

...Заснований у жовтні 1995 року, народний часопис Закарпаття *"Слово"* став справдешнім вікном для своїх читачів у світ української історії та культури. Особливо радує те, що видання не шкодує сторінок для публікації творів талановитої молоді, — саме вони мають прийти на зміну своїм старшим побратимам, і ми вже відчуваємо, що то буде гідна зміна.

Матеріали підготував **Віктор ГРАБОВСЬКИЙ**

ЛИСТ НА ТЕМУ

МОВА СПОРТСМЕНІВ

Шановна пані редакторе! Дозвольте з Вами поміркувати на тему національної гідності. Це я в зв'язку з Олімпійськими іграми в Афінах.

23 медалі, 12 місце в світі 6-те в Європі. Здається, — непогані досягнення.

Але все це затьмарює такий дивний факт, як відсутність майже у всіх спортсменів-переможців почуття національної гідності. Мова спілкування — демонстративно-російська. Мене здивував Білоніг. Він родом із Сумщини (наш земляк), з Білопілья. Отже, навчався в українській школі. І така страшенна забудькуватість.

Слава Богу, хоч Костевич один раз дала інтерв'ю українською мовою.

Кажуть, що ще Гешко розмовляв рідною мовою. Але чому інші — це (як кажуть лікарі) суцільна патологія.

Чому так старанно хтось каструє в них почуття національної гідності? Чому ніхто не кричить, не калатає у всі дзвони, що національна збірна України потерпіла жакливу поразку. Так, поразку духовну. А це — найжакливіше.

Це прямий обов'язок "Просвіти" — вести роз'яснювальну роботу в спортивних організаціях, а головне — з керівництвом Держкомспорту.

Це погляд рядового просвітянина, члена міської кролевецької "Просвіти". Можливо, я дуже поспішаю. Але ж 13 років незалежності (хоча й формальної) вже минули. І тому боляче дивитися, коли ми в кардинальних питаннях тупцюємо на місці.

Прийом проводить українська Олімпійська чемпіонка Ірині Мерлені

Наша розмова з головою Державного комітету з фізичної культури і спорту Миколою Костенком почалася з обговорення листа нашого читача Миколи Литвина з м. Кролевець на Сумщині щодо національної гідності спортсменів, які неначе цураються рідної мови.

МИКОЛА КОСТЕНКО: «...ЩОБ УКРАЇНСЬКА МОВА НАСПРАВДІ СТАЛА РІДНОЮ»

Микола КОСТЕНКО: Як відомо, в Україні проживають громадяни понад ста національностей. Не всі спортсмени змогли оволодіти українською мовою, особливо це стосується осіб, які раніше мешкали на Кавказі. У нас є наказ про те, що в збірних командах України повинна проводитися просвітницька робота щодо нашої української рідної мови. На жаль, бувають випадки, коли спортсмени дають інтерв'ю для радіо й телебачення, не користуючись мовою, яку вони знають.

По-перше, це залежить від того, якою мовою кореспондент ставить запитання — українською чи російською. Я вже, наприклад, звик до того, що якою б мовою не запитували, я відповідаю українською. Але спортсмени — є спортсмени...

Крім того, ми не можемо оцінювати наших спортсменів лише з точки зору володіння ними українським словом. Їхнє головне слово — це переможний виступ на змаганнях, що підносять імідж і гідність нашої України.

12-те місце в світі — це набагато краще, ніж виступили в Атланті. Вважаю, що в нашій державі знайдеться небагато галузей, які мо-

жуть похвалитися 12-им місцем у світі.

А щодо культурно-просвітницького й патріотичного виховання спортсменів, то цю роботу треба посилювати. У цьому ми не відмовимося й від допомоги ВУТ "Просвіта".

Ваш читач зачіпає Ю. Білонога. Так от, нещодавно, коли Ю. Білоног гостював у своїх друзів у Львові і його запитали, чи володіє він українською мовою і чи знає він Національний Гімн, то Юра відповів: "Давайте я зараз буду співати Гімн і подивлюся, чи ви знаєте його, чи ні". Так він таки співав, а ті, хто його питали, не змогли заспівати Гімну України.

Звичайно, спортсмени більше звикли до спілкування російською мовою. Ми не можемо не враховувати того факту, що Україна була русифікована, а тому навряд чи за 10-ліття ми всі змогли б перейти на українську.

Але в цьому напрямку треба працювати, бо вважаю, що кожен громадянин України повинен володіти й розмовляти українською.

— Миколо Павловичу, відомо, що виховання фізичне тісно пов'язане з духовним. Наприклад, у східних єдиноборствах існує ціла філософія духу. Але хто конкретно в системі Держкомспорту займається саме патріотичним вихованням?

— Справа не в тому, хто цим займається, а в тому, чи є відповідна система, яка це забезпечує. Якщо порівнювати нинішню команду України з командою зразка 1996 року, коли я також тут працював, та ще й із командою 1992 року, то це зовсім різні колективи.

Зараз ставлення наших спортсменів до Національних Символів — Прапора, Гімну, Герба, рідної мови, питання патріотизму, піднято на набагато вищий рівень. Жоден із членів нашої збірної не вважає, що стимулом їхніх успіхів є гроші. Хлопці й дівчата, передусім, прагнуть прославити Україну своїми успіхами на міжнародній арені.

Дух заробітчанства, який раніше таки був присутній, нині відхо-

Фото Г. Оборської

дить на задній план, тоді як на передній план виходить саме патріотизм.

А щодо того, хто і як займається патріотичним вихованням, то ми, насамперед, робимо ставку на добрі взірці, на героїв, із яких варто брати приклад.

У нас у системі організації заходів на всіх рівнях, починаючи від села й району, передбачено проведення спортивних змагань на призи знатних людей.

Патріотизм — це не абстракція, а форма прояву конкретної пошани до конкретних людей, подій, визначних дат історії народу.

Тому наша робота — через проведення змагань із використанням фольклорного доробку відповідного регіону в формі спортивних свят — є лише одним із багатьох напрямків патріотичного виховання.

Звичайно, що всі подібні імпрези проводяться українською мовою. Коли на спортивному святі звучить українська патріотична пісня, яку підходляють усі, — це і є патріотичне виховання.

У кожному разі, ми робимо все необхідне, щоб українська мова поширювалася не лише в наших збірних командах, а й у дитячо-юнацьких спортивних школах.

В Івано-Франківському спортивному коледжі кожен день розпочинається з підняття Прапора і виконання Гімну України.

Спеціального відділу, який би займався патріотичним вихованням, у Держкомспорті немає. У нас є відділ зв'язків із громадськістю і засобами масової інформації, який водночас виконує функції куратора з питань патріотичного виховання.

— Але ж Ви, мабуть, погоджуєтесь з тим, що коли спортсмен, який репрезентує конкретну країну з усіма її символами, розмовляє мовою іншої держави, то це викликає не лише здивування, а й певний сумнів щодо патріотизму цього спортсмена.

— Я б так не судив і не осуджував. У нас є спортсмени з Кавказу,

ЕКСКЛЮЗИВ

навіть з інших континентів, які, можливо, впродовж усього життя не опанують української. Проте їх патріотичне ставлення до України може бути гідним прикладом для наслідування.

— Наш читач, передусім, звертає увагу на українців, які тут народилися, а своєї рідної мови не шанують.

Щим товариством "Просвіта". Фактично, оця наша бесіда вже є фактом конкретного співробітництва.

На Ваш погляд, — як, у якій формі слід було б поєднати зусилля "Просвіти" і Держкомспорту для підвищення результатів і досягнення успіхів у тій проблематиці, яку ми сьогодні з Вами розглянули?

— Безперечно, для того, щоб наші спортсмени краще знали про те, що вони захищають, краще володіли мовою й історією рідного краю, варто поєднати наші зусилля. Бо це робота не лише на рівні національних збірних команд України, а передусім, на рівні тих 700 тисяч юних спортсменів, які займаються у дитячо-юнацьких спортивних школах. Треба продумати конкретику нашого співробітництва.

— Ми до цього готові. Адже ВУТ "Просвіта" виконує кілька спеціальних державних програм, спрямованих на національно-патріотичне виховання. В тому числі: безкоштовне навчання української мови, з урахуванням особливостей відповідних категорій громадян.

Дозвольте особисте запитання: яким видом спорту займається голова Держкомітету?

— Ну, в мої 59 років навряд чи варто розраховувати на високі успіхи. Але майже до морозів щодня їджу на велосипеді впродовж години. Вважаю, що це досить серйозне навантаження, яке допомагає підтримувати форму.

— Що б Ви побажали нашим читачам на закінчення розмови?

— Ми з Вами, кожен зі свого боку, робимо спільну справу. Ми однаково розуміємо ситуацію, коли український спортсмен плаче від радості, стоячи на найвищій сходинці п'єдесталу під час виконання Гімну України. І ми повинні продумати і зробити все необхідне, щоб українська мова стала звичною і насправді рідною для всіх спортсменів України.

— Дякую за розмову та бажаю успіхів.

З НАГОДИ

— Борисе Леонтьовичу, ваше відомство, крім усього іншого, оцінює роботу спортсменів і їхніх тренерів. А от якщо оцінити результати Вашої роботи у сфері розвитку фізичної культури з кінця: чому половина наших призовників виявляються нездатними до військової служби?

— Я б не оцінював ситуації так песимістично, бо за останні два роки ми спостерігаємо покращання ряду показників, порівняно з попередніми роками. Зокрема вже більше 10 % дітей (а в

Є СПОРТ, А Є КУЛЬТУРА ФІЗИЧНА

Один із найбільш поінформованих співробітників Держкомспорту — керівник відділу зв'язків із громадськістю **Борис БИБИК**.

минулому році — 8 %) займаються в спортивних секціях і групах при спортивних товариствах, у школах, за місцем проживання, в інших структурах.

— І все це тримає під своїм крилом Держкомспорт?

— Так, бо це — реалізація державної політики в галузі масової фізичної культури та спорту...

— Але реалізація політики — це завжди вкла-

дання грошей у реалізацію державної політики...

— Звичайно...

— Отже, нагорі піраміди знаходиться Держкомспорт із часткою з бюджету, а в самому низу — спортивна секція?

— Нагадаю: є спорт вищих досягнень і є розвиток фізична культура. Це, зрозуміло, різні речі й різні гроші, в тому числі щодо розміру фінансування. Крім того, є фінансування з дер-

жавного бюджету і є — з місцевих.

— У чому полягає управління всіма секціями і групами внизу піраміди силами Держкомспорту згорі?

— Аналогія з пірамідою — цілком слушна. В Україні — більше 200 федерацій із різних видів спорту. У столиці — наше відомство, в областях — управління фізкультури і спорту в складі облдержадміністрацій підпорядковані

Держкомспорту і далі — районні відділи, нижче — первинні осередки, секції, групи, команди, окремі спортсмени... І всім цим керує чи радше — опікується Держкомспорт разом із фізкультурно-спортивними товариствами.

— Що цікавого робите особисто Ви і ваш відділ?

— Щочетверга — пресо-ві конференції з актуальних питань і подій, постійна робота з великим обсягом спортивної інформації з

Фото Г. Оборської

усієї України, в тому числі — електронними засобами. Запрошуємо всіх на наш сайт: www.sport.gov.ua.

● Матеріали підготував **Євген ГОЛИБАРД**

Якщо колись, у дитинстві, кожний із нас знав, що повинен задля власного спокою передплатити “Зірку”, а рідні додавали до цього ще кілька журнальчиків, то сучасним батькам значно складніше. Потрібно вибрати видання, яке б могло відволікти дитя від комп’ютера, відео тощо. Видання, яке б зацікавило, сприяло бажанню читати. Сподіваємося, ці матеріали допоможуть вам зорієнтуватися в дитячій періодиці й з успіхом виконати свій батьківський обов’язок.

ДОБРІ ЗНАЙОМІ

Між численними українськими періодичними виданнями для дітей одне з найпомітніших місць посідає журнал “Малютко”.

Започаткований 45 років тому, він незмінно лишається бажаним гостем у кожній родині, де є маленькі читачі. “Малютка” добре знають і люблять в Україні, бо на ньому виросло вже не одне покоління дітей.

У чому ж секрет популярності цього видання? Складових успіху чимало. І найперша з них та, що журнал працює на формування різнобічно розвиненої особистості.

На сторінках “Малютки” представлено все розмаїття жанрів, які доступні й цікаві дошкільнятам та молодшим школярам. Тут щедро друкуються кращі взірці україн-

Віталій Конак, с. Іркліїв Черкаської обл., 5 років

«МАЛЮТКО» РОС-

ської та світової фольклорної спадщини, казки, оповідання, вірші сучасних вітчизняних та зарубіжних письменників, загадки, лічилки, комікси, пісеньки з нотами тощо. З “Малютком” підтримували творчу дружбу й спеціально писали для нього такі відомі майстри художнього слова, як Олесь Гончар і Михайло Стельмах, Наталя Забіла й Оксана Іваненко, Борис Харчук і Грицько Бойко, Микола Вінграновський і Григорій Тютюнник, Євген Гуцало й Андрій М’ястківський... І сьогодні тісну творчу дружбу з “Малютком” підтримують відомі українські письменники.

Однією з характерних рис цього видання є те, що воно залучає своїх читачів до творчої праці. Цьому служать вкладки-саморобки, з яких діти залюбки виготовляють оригінальні паперові іграшки. А ще можна з цікавістю потрудитися над завданнями, що вміщуються у постійній рубриці “Дзвіночок”. Такі активні матеріали спрямовані на розвиток рідної літературної мови, вони тренують логічне мислення, увагу,

навички лічби, — все це допомагає дитині у формі веселої гри підготуватися до шкільного життя.

Величезну читачку пошту приносять до редакції різноманітні творчі завдання й конкурси, які оголошуються на сторінках журналу. В них беруть участь цілі родини. І колектив редакції радіє з того, що “Малютко” спонукає читачів до теплоного родинного спілкування.

Щокварталу друкується також сторінка для батьків, де порушуються актуальні проблеми духовного розвитку й здоров’я дітей.

Останнім часом у півтора рази зріс обсяг журналу. А його загальний естетичний вигляд відповідає рівню кращих зразків світової дитячої періодици. І це не випадково: адже для “Малютки” працюють кращі українські художники, а друкується журнал на високоякісному папері.

Зважаючи на все це, неважко дійти висновку, що дитина, яка росте з таким високодуховним виданням, сформується як високодуховна особистість.

лика краса і праця рук людських, мудрість народу, його невмируща слава.

Отож, пропонуємо вам, друзі, розповіді, чим славна ваша родина. Яким умінням своїх мам і татусів, бабусь, дідусів або й давніших предків свого роду ви пишаєтеся. Розповіді можете доповнити малюнками, фотографіями, апікаціями чи іншими роботами й надіслати за адресою: **редакція журналу “Малютко”, вул. Дегтярівська, 38—44, м. Київ, 04119.**

У розигравші призів братимуть однакову участь усі надіслані листи. П’ятеро переможців будуть нагороджені фотоапаратами. Ще п’ятеро — фотоальбомами.

себе. Пізнання через гру — це шлях, найбільш прийнятний для дітей. Казки, захоплюючі ігри, пізнавальні історії, головоломки й загадки на сторінках наших журналів знайомлять дітей із навколишнім світом, а батькам і педагогам допомагають знайти спільну мову з дітьми. Ідею створення нового формату журналу підказали самі

читачі, точніше, наштотували на цю ідею діти, а батьки висловили її у своїх листах. Сучасні малюки дуже швидко розвиваються і вчать чомусь новому буквально щодня, щогодини.

— **А якою мовою будуть розмовляти герої у новому журналі?**

— Звичайно, українською, як це було й раніше. Наші діти повинні рости й виховуватися на народних традиціях, казках, загадках.

Видаючи журнал рідною мовою, ми намагаємося зробити його українським і за духом, адже кожен народ має свій неповторний менталітет. Цю особливість ми підкреслюємо й у російськомовному “Познайке”, англійськомовному “Pознауко”. Усі версії журналу оригінальні за змістом та оформленням і орієнтовані на смаки сучасного

читача. Крім того, кожен випуск — тематичний, а це допомагає розширити знання дитини з якоїсь певної теми.

— **Чим кардинально відрізняється новий формат журналу?**

— Незважаючи на всі нововведення, ми завжди формуємо зміст журналу, спираючись на напрацювання досвідчених педагогів і психологів, на найновіші й найцікавіші вітчизняні освітні розробки й

ХРЕСТОМАТІЯ “МАЛЮТКА”

ВУЛИЦІ В ЖОРЖИНАХ

Вірш Оксани Кротюк

Вже небо не таке, як влітку.
В жоржинах вулиці й хати.
Снує павук тоненьку нитку —
Наводить між гілля мости.
В імлі ранковій сяють роси,
На вуха шапку гриб натяг,
Птахи, на крила взявши осінь,
Курличуть журно в небесах.
Пишаються зерном стодоли,
І сіно складено в стіжки.
І пахнуть медом доokoла
Земля, і сонце, і грушки.

ХМАРИНА-МАМА

Вірш Миколи Вінграновського

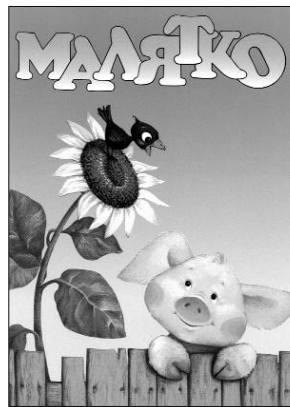
Стоять сухі кукурудзи,
Й сухе волоття суше просо.
Лелека, мов старий грузин,
По жовтім полю ходить босо.
Лисиця їла — і нема.
Лиш облизнулась в жовтій тиші.
А з хмаренятами у звишші
Хмарина-мама йде сумна...

НАШ РІД

Написав Андрій М’ястківський

Мама вишиває на білому полотні зелені барвінок, чорнобривці, сині волошки.
Навіть маленьку качечку-утінку вишила.

— Що це буде, мамо? — питає Андрійко.
— Українська святкова сорочечка для тебе.
— Чому українська?
— Бо вишиваю такі квіти, які ростуть на нашій землі. А земля наша зветься Україною. І ти — маленький українець.
— А ти, мамо?
— І я українка, і татко, й бабуса, й дідусь.
Ми українського роду і любимо нашу землю, нашу мову, наші квіти. Україна — як наша рідна хата.

БУДЬ ПРИРОДІ ДРУГОМ

Вірш Анатолія Камінчука

Он повзе мурашка, ось хлопчоча річка.
Не ламай ромашку, не топчи травичку.
В зелені діброва, в китицях калина.
Глянь, яка чудова наша Україна!
Журавлі над лугом
Линуть рівним клином.
Будь природі другом,
Будь природі сином.
Знай-бо, це не мода,
Це життя потреба.
Нас віта природа
Чистим синім небом.

ДАРУНОК ЖУРАВЛИКА

Вірш Василя Кравчука

Летів журавлик з України,
В далекий вирій поспішав.
І кинув хлопчику пір’їну,
Аби його він пам’ятав.
Кружляла довго та пір’їна.
Вже й крик журавлика затих.
І ось дарунок той пташиний
Упав хлопчині біля ніг.
Він взяв, мов скарб, оту пір’їну,
І в небо синє задивився.
Лети журавлику, щасливо,
І в Україну повернись!

САМОСІЙКО

Написав Станіслав Шаповалов

Ніхто цього соняха в бабусиному городі не сів, то важко сказати, де він там і взявся. Тільки несподівано для всіх сонях виткнувся гостреньким шильцем із землі і ріс собі й ріс цілу весну та літо, як із води.

Він прокидався рано-вдосвіта разом із сонечком. І спати теж лягав разом із ним.

Коли сонях цвів, його голову обцілювали бджоли і джмелі. А вже під осінь бабуса запнула соняха хусткою, щоб горобці не вилушили насіння. Та то такі спритники, що все одно примудрилися видзьобати все до останнього зернятка.

Тепер сонях стоїть, спершися на тин, і журиться.

Відлетіли з бабусиною хати у вирій бусли. На городі викопали моркву й буряки. Згребли і спалили сухе бадилля картоплі. Опадає в садку листя.

Сумно стало йому, незатишно й самотньо. Хоч би хто з хлопчиків зламав соняшничину та проскакав на ній вулицею, як на конику! “Ех, видно, спалить мене в грубці, й не лишиться по мені й сліду”, — невесело думав сонях-самосійко.

Одного тільки він не знав: горобці, коли покрадьки лушили його, то загубили в городі кілька зерняток. Якщо їх не знайдуть кури чи голодна в зимову студінь миша, — навесні обов’язково виростуть його, соняхові, самосійки-синочки.

Експерсію журналом провела головний редактор Зінаїда ЛЕЩЕНКО

Школярки із с. Молодіжне Дніпропетровської

ІНІЦІАТИВА

Розповідає головний редактор журналу “Пізнайко” **Ірина Григорівна ЮХНИЦЯ.**

— *Журнал, який ось уже упродовж багатьох років радує малечу, знову готує сюрприз для своїх зовсім юних читачів?*

— Так, пригоди продовжуються! Із 3 листопада 2004 року буде виходити вже чотири формати журналу “Пізнайко”. Справжнім сюрпризом для наших найменших читачів стане новинка — журнал “Пізнайко від 2 до 5”. Та й оновлений журнал “Пізнайко” для дітей від 6 років готує багато цікавого!

— *Як виникла ідея створити журнал “Пізнайко від 2 до 5”?*

— Наш журнал завжди намагався не просто розважати дитвору. Назва “Пізнайко” говорить сама за

А У НАС — НОВЕНЬКИЙ!

програми. Підбираючи матеріали для журналу, ми намагаємося враховувати український менталітет. Для цього співпрацюємо з талановитими українськими авторами, як уже відомими, так і молодими дитячими письменниками й поетами, що тонко відчувають світ малечі. Не залишаються поза увагою і рекомендації, прохання й пропози-

ції батьків та вихователів. Адже не тільки діти, але і їхні батьки, педагоги черпають із нашого видання інформацію, цікаві матеріали і, звичайно ж, натхнення. Наше кредо — “з любов’ю до дітей”. Я гадаю, це кредо всіх батьків, вихователів і педагогів.

— *Тож чим здивує нас “Пізнайко від 2 до 5”?*

— Увесь навчальний матеріал подається в ігровій формі. Казки,

загадки, вірші, ігри — все це, звичайно, буде в журналі. А родзинка і новинка у цікавому доповненні — “деталіх-доклейках”, які малюк за допомогою батьків зможе вирізати з вкладки і наклеювати на сторінки, виконуючи певне ігрове завдання. Таке захоплююче заняття не тільки позитивно впливає на дрібну моторику кисті маленьких рученьят, що дуже важливо в цьому віці, але й сприяє розвитку уяви, мислення та мовлення.

— *Отже, перший номер журналу нам готує...*

— Перший випуск “Пізнайка від 2 до 5” присвячений вивченню абетки. Але це буде не одноманітне заучування, запам’ятовування літер, а захоплююча гра, весела подорож у світ літер, цифр, яскравих ілюстрацій. Наймовірні пригоди ми вам гарантуємо, любі наші читачі! Малюки, готуйтеся до пригodu!

Олена ЖОВНІР

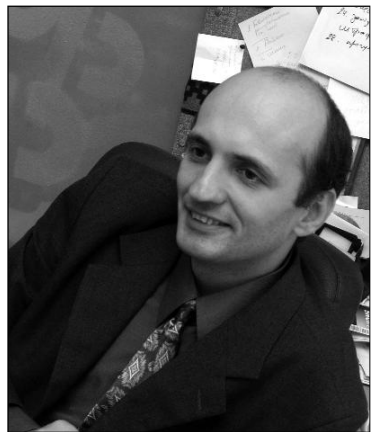
Жив собі на світі кіт Бон-Бон. Він був скарбничкою, тож і любив збирати монетки. Але, коли скарбничка наповнилася, люди розбили її. І кіт гірко заплакав. На ті сльози відгукнулася чарівниця-охоронниця усіх котів фея Котофея і перетворила його на чарівного kota, в якого залишилася звичка до накопичування. Відтоді Бон-Бон оселився на сторінках «Великої дитячої газети», де й відкрив чарівний банк і крамницю.

Це, зрозуміло, казка для дітей. А втілюють її на сторінках «Великої дитячої газети» дорослі, які не хочуть розлучатися з дитинством і вірять у добро, справедливість і чарівну фею. І, звичайно ж, прагнуть, аби всі діти мали справжнє дитинство і яскраві спогади.

ЯК ТВОРИТЬСЯ КАЗКА, АБО БУДНІ ТА СВЯТА ДИТЯЧОГО ВИДАВНИЦТВА

«Велика дитяча газета», з якої розпочиналася робота видавництва, святкує вісім років від дня створення. Останнім втіленням творчих ідей став справжній молодіжний журнал «Пригоди». Цього року журнал було відзначено на всеукраїнській виставці молодіжної преси дипломом «Кращий журнал року».

Про те, як нині живеться вітчизняним видавцям періодичної преси для дітей, розповідає видавець однойменного видавництва Вадим ДОРОШЕНКО.

В. Д.: За останні роки в Україні з'явилося чимало нових журналів та газет для дітей. Але більшість із них, так само, як і фільми та муляжки, — продукти іноземні. Вони несуть чужі ідеали та цінності. Прикро, коли наші діти можуть більше розповісти про національних героїв Англії чи Франції, а про наших власних українців та україночок не знають. Тож ми намагаємося заповнити цю нішу власними зусиллями.

— Важко працювати для дітей?

В. Д.: Більшість видань орієнтовані на малюків, які ще не вміють читати. Це тому, що видавцям зрозуміліша доросла людина, яка купить газету чи журнал для своєї дитини. «Велика дитяча газета» (від 7 до 12 років) та журнал «Пригоди» (від 13 до 16 років) розраховані на дітей, які самі вміють читати й самостійно купують улюблені видання. З цією категорією працювати нелегко — пристрасті та за-

НА ГОСТИНИ ДО «ВЕЛИКОЇ ДИТЯЧОЇ ГАЗЕТИ»

хоплення дитини зрозуміти складно. Ми ж намагаємося, щоб наші видання були цікавими, захоплювали, розважали і в той же час навчали. Ми кладемо душу в кожну статтю чи ілюстрацію. Тому нам дуже приємно, коли дізнаємося, що наші дитячі видання використовують на уроках учителі, коли отримуємо подяки від батьків за те, що їхні діти краще навчаються, за те, що вчать добру, повазі, милосердю, пізнають світ.

— Які матеріали є для Ваших видань, так би мовити, забороненими самоцензурою видавництва?

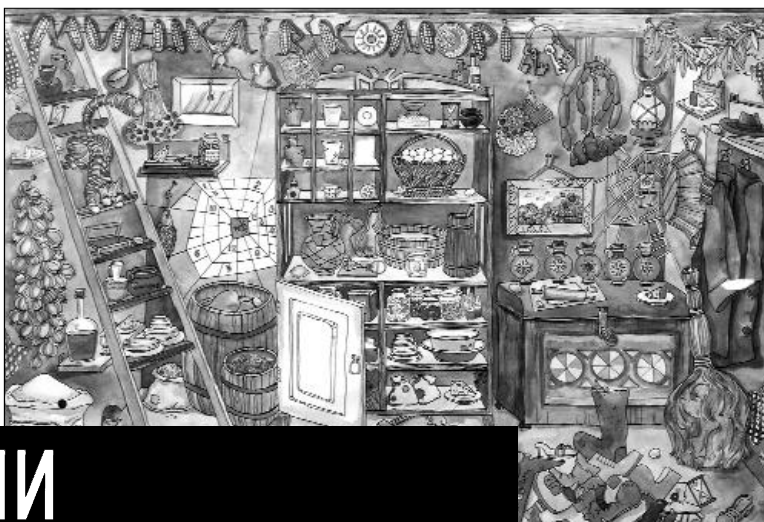
В. Д.: Усе, що навчає жорстокості, обману, несе негативну енергетику, а також задоросла, як на вік наших читачів, інформація, навіть якщо це передбачає певний прибуток. Наприклад, нещодавно ми відмовилися від реклами мелодій для мобільних телефонів. Підлітки, на нашу думку, ще не можуть самі розпоряджатися грошми й витратити їх на подібний дріб'язок. Мало хто в цьому віці самостійно заробляє гроші.

— Чи підтримує держава дитячу пресу?

В. Д.: Нас ніхто не підтримує. Шкода, що держава несерйозно ставиться до українського видавця. Адже саме через слово дитина пізнає світ, обирає певні цінності та ідеали, формується як особистість. І від нас так само, як і від освітян, залежить, чи виростуть наші діти достойними нащадками, розумними, мислячими людьми, які цінуватимуть Українську державу й поважатимуть батьків.

БУДЬМО ЗНАЙОМІ — КІТ БОН-БОН ВЛАСНОЮ ПЕРСОНОЮ

Про «кухню» створення «Великої дитячої газети» розповідає редактор, а за сумісництвом і чарівний кіт Оксана ЧОРНОВІЛ та головний художник видавництва Олеся БІЛОУС.

— На адресу «Великої дитячої газети», зокрема коту Бон-Бону, приходять величезна кількість листів від юних читачів. Розкрийте секрет такого успіху серед малечі.

О. ЧОРНОВІЛ: Читачі «Великої дитячої газети» вірять у kota-героя так само, як в ранньому дитинстві вірили в доброго чарівника. Напевно, тому, що впевнені — я (тобто кіт Бон-Бон) обов'язково відповім на їхні листи. А ще й через те, що найуважніші й найдотливіші, які відповідають на запитання чарівного котика, розміщені на сторінках газети, отримують подарунки: від розмальовки або дрібничок шкільного приладдя до справжнього фотоапарата.

— Чим особлива «Велика дитяча газета», крім kota Бон-Бона? Що вирізняє її з-поміж інших дитячих видань?

О. БІЛОУС: Над створенням будь-якого матеріалу, чи то оповідання, чи сканворду працюють із душою, тому й читати його цікаво. Особливе місце займає велика тематична гра, яку створюють професійні художники, — кожну з них за просто можна брати в рамку й вішати на стіну. Це не просто кидання фішок — граючись, дитина виконує цілу низку завдань. Іншими словами, непомітно для себе тренує пам'ять, розвиває логічне мислення, увагу. Саме тому чима-

ло учителів використовують наші ігри під час занять у школі. Це зручно ще й тому, що кожен номер газети тематичний і «прив'язаний» до календарного циклу й пір року. А ще нашим читачам дуже подобаються саморобки, які ми даруємо всім передплатникам, та кумедні наклейки. Була в нас вежа-календар, органайзер. Відкрию таємницю — на всіх передплатників наступного року чекає дуже гарна саморобка «Замок мрій» — справжній витвір мистецтва: з фонтанам, парковими алеями, каретами, дамами й кавалерами.

ЧИТАЧІ ВИРОСТАЮТЬ, І КАЗКА ПЕРЕТВОРЮЄТЬСЯ НА «ПРИГОДИ»

Тонкощами спілкування із сучасними підлітками ділиться головний редактор журналу «Пригоди» Леся БОРСУК-ЯНКІВСЬКА.

— Як завойовує свою читачку аудиторію журнал «Пригоди»?

Л. БОРСУК-ЯНКІВСЬКА: Наші читачі вже підросли, і в них з'являються свої вже майже дорослі проблеми й запитання, своє бачення навколишнього світу. Вони цікавляться життям українських та іноземних зірок, порадами, які не отримаєш від батьків, зокрема про стосунки з протилежною статтю.

ГОЛОВНА ТУРБОТА

Міркують про майбутню професію — великою популярністю користується рубрика «Я обираю професію» та журналістські «розслідування» — за них наші дописувачі отримують дипломи позаштатних журналістів журналу «Пригоди».

Ну, і звичайно ж, діти будь-якого віку полюбують отримувати подарунки — їх у журналі також вистачає: щомісяця всі передплатники отримують календарі, постери, наклейки, листівки до свят.

— Одна з головних ідей Вашого видавництва — виховання дітей на національному ґрунті. Як Ви втілюєте цю ідею в журналі «Пригоди»?

ходять виключно українською мовою, живою, цікавою, наповненою перлинами розмовної мови, подекуди запроваджуємо гарні діалектні вислови, звертання, які вживає молодь. У пригодницькому ключі розповідаємо про українських національних героїв та події минулого — цього не прочитаєш у підручнику. Наприклад, про козаків-характерників, Катерину Десницьку — принцесу Тайланду тощо.

— Як Ви дізнаєтеся про те, що було б цікаво Вашому читачеві?

Л. БОРСУК-ЯНКІВСЬКА: Про це нам пишуть самі читачі в анкетах, а ще ми влаштовуємо ігрові презентації наших видань у будинках творчості та школах. Ведучими на них виступають головні дійові особи «Великої дитячої газети» — Фея Котофея та кіт Бон-Бон. Користуючись нагодою, хотіли б звернутися до директорів та учителів шкіл: будемо раді, якщо запросите нас до себе — учні отримають півгодини захоплюючих розваг, познайомляться з гарними виданнями та отримають подарунки.

— Чим ще журнал «Пригоди» відрізняється від решти видань, адресованих цій віковій категорії?

Л. БОРСУК-ЯНКІВСЬКА: Ми не прагнемо здобути дешеву популярність, розповідаючи про «культу мас», яка не несе нічого доброго. Навпаки, — ми намагаємося розвивати в читачів їхні позитивні риси, прищеплюємо гарні смаки до кіно, мистецтва, музики. Ми намагаємося стати старшим досвідченим другом, який може розповісти чимало цікавого, порадити, допомогти.

Уже згадувалося про самоцензуру, так ось у наших виданнях ніколи не буде того, що пропагує агресію й асоціальну поведінку. Не буде, навіть якщо про це просять самі читачі, наприклад, фото «дешевих» так званих українських та російських поп-зірок.

● **Олеся БІЛОУС**

СВЯТО ПЕРЕДПЛАТНИКА НА МАЙДАНІ НЕЗАЛЕЖНОСТІ

На жаль, навіть таким, сучасному наповненим виданням, не завжди вдається відволікти дітей від комп'ютера й телевізора. Про це свідчить особливість їхнього розповсюдження. Виявляється, у тримільйонному Києві їх купують, а тим більше передплачують у кількостях менше, ніж в обласних, районних центрах та селах. Наразі видавці пов'язують це з інформаційним перенасиченням Києва, та й самих школярів, які виховуються в ньому.

Проте газетярів не журяться. Бо готують грандіозне свято — День передплатника дитячих видань. Працівники всіх дитячих видань Києва планують зібратися у центрі столиці та провести маленький концерт на великому Майдані. Цю ідею підтримала й «Київпошта». Будуть там «Пригоди» з конкурсами та розвагами і, звичайно ж, «Велика дитяча газета» з улюбленцем малечі — котом Бон-Бonom.

● **Олеся БІЛОУС**

КОМЕНТАР ФАХІВЦЯ

Журнали для найменших стануть справжніми помічниками усім, хто має на меті не лише сприяти **всесторонньому** розвитку малюка — розумовому, моральному, музичному, естетичному, трудовому, фізичному, — але й **збагачувати** його знання.

Видання поділене на рубрики, які враховують вікові особливості дітей 2–5 років, й орієнтовані на Програми навчання і виховання дітей дошкільного віку.

Наповнення журналу допо-

може батькам, вихователям, педагогам-репетиторам, дитячим психологам, музичним керівникам, методистам дошкільних закладів та працівникам центрів інтенсивного розвитку дітей у підготовці й проведенні ігор, занять, свят, спостережень, режимних процесів **з відповідної тематики. Це збереже час педагогів, батьків — усіх, хто працює з дітьми дошкільного віку, — який вони мали б затратити на опрацювання численної методичної літератури, виготовлення дидактичного та ілюстративного матеріалу для занять із дітьми. Таким чином залишиться більше часу для безпосереднього, живого**

спілкування з малечю.

Матеріали журналів покликані не тільки збагачувати дитину знаннями через казки, ігри, цікаві завдання, але й сприяти її розвитку та вихованню.

Мета видань — розширювати досвід дітей дошкільного віку, розвивати мовлення, пам'ять, увагу, уяву й творчі здібності, які в подальшому допоможуть малюку успішно навчатися в школі, формувати вміння, застосовувати набуті знання в повсякденному житті.

Психолог
● **А. СЕРГЕЙКО**

Ім'я Кирила Григоровича Стеценка вписано в нашу історію як ім'я одного з фундаторів української духовної музики та хорового співу. Ім'я Кирила Вадимовича Стеценка, скрипаля, телеведучого, режисера, шоу-мена й педагога, добре знане в колах нинішніх шанувальників як класичної, так і сучасної музики. Про самого ж Вадима Кириловича Стеценка, 90 років від дня народження якого ми відзначили цього року, відомо не так багато. І це попри те, що він — один із фундаторів кафедри скрипки Київської консерваторії, його учні нині грають у найвідоміших колективах по всьому світу, а його підручниками з методики навчання гри на скрипці користуються й нині. Варто сказати, що Кирило-молодший, як і прадід — просвітяни.

Про велику музичну династію Стеценків, яка налічує вже чотири покоління, ми повели мову із президентом Міжнародного фонду ім. Стеценка — Кирилом СТЕЦЕНКОМ-молодшим.

— Пане Кириле, ми багато знаємо про життя і творчість Вашого діда, знаємо Вас, а про батька, якщо й згадують, то переважно у вузькому колі спеціалістів. Чому?

— Певне, через природну скромність батька. Він ніколи не бачив себе людиною публічною, ніколи не ставив за мету, щоб про нього говорили. У нього були дуже високі внутрішні критерії щодо професійної досконалості й моральних чеснот.

Він навіть не став відстоювати свою дисертацію "Історія скрипкового концерту", яку захистив перед війною. Сталося так, що під час війни документи загубилися і ВАК відмовилася надати цьому підтвердження. Так, батько до кінця життя був офіційно незваним кандидатом мистецтвознавства.

— Між тим, у колі спеціалістів він — визнаний авторитет.

— Так, батько своє життя поклав на виховання цілої плеяди скрипалів — у 1947—1959 рр. він викладав скрипку в Львівській консерваторії, а протягом 1959—1984 рр. — у Київській. У нього — сотні учнів, серед яких найвідоміші — Аркадій Винокуров, Сергій Дяченко, Ігор Сілович, Юрій Булка, Юрій Гольфа. Він же, фактично, став фундатором української національної школи скрипкового мистецтва, очоливши кафедру скрипки Національної музичної академії і запросивши до Києва з Москви Богодара Которовича та Олега Крису. Він випустив величезний масив нотних збірок українського нотного ре-

МІЩНА ТРАДИЦІЯ СТЕЦЕНКОВОГО КОРЕНЯ

Цього року виповнилося 90 років від дня народження і 20 років по смерті Вадима Кириловича Стеценка

пертуару, його підручник "Методика навчання гри на скрипці" в двох томах перекладений багатьма мовами й нині користується попитом. Він також написав підручник із історії скрипкового мистецтва, який досі не виданий, — ця праця була закінчена в 1984 році, і нині ця стилістика — а тоді ще були обов'язковими посилання на комуністичних лідерів та ідеологію — трохи застаріла.

— Якщо говорити про учнів, то не можна не сказати, що і Ви, і дві Ваші сестри стали професійними

музикантами, свого часу "Тріо Стеценків" було дуже відомим. Що це — гени чи вплив батька?

— Гени — генами, але без батькової волі, віри, наполегливості й маминого терпіння ми навряд чи досягли б тих висот, які маємо нині. Музика — невід'ємна частина життя нашої родини. Я скільки себе пам'ятаю — з 3—4 років — до та-та у Львові завжди приходили учні, і він при мені грав на скрипці, а я слухав. А потім він працював зі мною, з сестрами. У нас у Львові з 8 ранку до 11 вечора в усіх трьох кімнатах лунала музика.

— А яким був Вадим Стеценко як педагог?

— Він рано полишив грати як концертуючий скрипаль і всю енергію спрямував на педагогіку, тому він мало показував, більше намагався пояснити. А ще в нього було таке велике бажання передати тобі знання, спрямувати в правильне русло, підтримати, що це передавалося навіть фізично. Тато був дуже вимогливим і до себе, і до тих, хто поряд, він не міг терпіти вульгарності, дешевості як у музиці,

так і в житті.

— А як він сприйняв Вашу участь у гурті "Еней"?

— Критично. Для мене "Еней" був способом утекти від опіки вчителів, батьків, влади. Для молодих людей рок-музика, особливо ще в радянські часи, — це була зона незалежності. Я брався просвітити батька — давав послухати "Бітлз", щоб він побачив, що це — справжня музика, а не шарлатанство. Він не хотів, щоб я грав на електрогітарі, щоб співав, бо для нього скрипка, класична музика були понад усе. Хоча як українець він бачив, що ми робимо обробки народних пісень, що ми піднімаємо українську музику, але була якась острота. Може, він боявся за мене, бо в ті часи відверто демонструвати свою українськість — було на грані фолу.

— У вересні Ви організували серію концертів пам'яті батька. Причому, участь у ньому взяли представники й четвертого покоління династії Стеценків — Денис і Максим. У цьому є щось символічне.

— Концерт пам'яті Вадима Стеценка ми планували зробити давно, і дуже хотілося запросити всіх його учнів, які зараз працюють у Відні,

ДИНАСТІЯ

і у Львові, і в Києві, і по всій Україні. На жаль, не вдалося, тому можна сказати, що ми зробили програму власними силами, але цікаву й різноманітну. До речі, транскрипцію для скрипки Української рапсодії № 2 Миколи Лисенка, яка була в програмі концерту, зробив свого часу саме мій батько.

— Розкажіть, будь ласка, про третє й четверте покоління династії Стеценків — де вони, чим займаються?

— Ну, третє покоління — це я і дві мої сестри: Галина, яка теж брала участь у концерті пам'яті батька, Лілії, де вона виїхала на остріві Мадейра, єдиним спеціалістом музики, і Олександр, що живе в Канаді, де також концертує і викладає скрипку.

Із четвертого покоління найскавішим представником є син Галини — Денис, який закінчив у Португалії консерваторію, грає в оркестрі, викладає скрипку в музичній школі та диригує шкільним симфонічним оркестром у Лісабоні. До речі, його запрошував до Лондона вчитель Ванеси Мей професор Андрієвський — колишній киянин, який тепер мешкає в столиці Великобританії. Денис сам пише музику, був учасником однієї португальської рок-групи — писав аранжування і грав на скрипці. І зараз він — учасник ансамблю акустичної народної музики, яка за стилем нагадує мені танці планети, де він грає і танцює. Моєму синові Максиму поки що 15 років, він живе у Львові й бере в консерваторії уроки гри на гітарі. Він самотужки освоїв спеціальну комп'ютерну програму, і тепер пише власні партитури творів. Ще одна внучка Вадима Стеценка — Тетяна Степанова — живе в Чикаго й уже стала лауреатом Всеросійського конкурсу піаністів.

— А як Ваша дочка — наймолодша представниця династії Стеценків?

— Ксені 5 років, вона цього року пішла до школи й дуже хоче грати на скрипці. Думаю, в неї це вийде.

Розмовляла
Наталка ПОЗНЯК-ХОМЕНКО

Кирило Стеценко-молодший

ФЕСТИВАЛЬ

Коли дощові хмари мокрою облогою оточили мальовничу, старовинну Умань, і, наче зачепившись, спостерігали, як початкували цей широкий просвітлений рух, щоб не тільки наука й практика наближали молоді до рідної землі, а щоб і душа людини була поєднана з правічним духом древнього нашого народу.

Високий мистецький рівень торішніх переможців змусив турбуватися, а чи не порідшають лави аграріїв, бо аж не вірилося, що не звабить кількох співаків і танцюристів професійна сцена. А що на цей, нинішній фестиваль, готувалися фольклорні колективи й майстри автентичного співу з сорока п'яти навчальних закладів України, то й журі обрано особливе. Поет Вадим Крищенко — один із засновників фестивалю — і

співак Олександр Василенко, як і всі ми, віддали належне Василю Скуратівському — чи не найкращому нині знавцеві народних звичаїв та обрядів. Адже в кількох номінаціях змагалися майбутні аграрії з багатьох міст і містечок України.

Спонсорська підтримка народного мистецтва та безмежно добрі, гостинні господарі з Уманського державного агроуніверситету справді допомагали "Софіївським зорям" осягти місто. 1700 учасників конкурсних програм і кілька делегацій — міністерських та журналістських — приймала Умань протягом трьох днів. Відчувалося, як готувалася до свята мерія. Адже із Днем міста збігаються "Софіївські зорі", а тут іще 160-та річниця Уманського агроуніверситету і День учителя, — все збіглося водночас.

І радісно було бачити, як світилися надією молоді самодіяльні артисти, як їхні барвисті костюми майоріли на алеї аграрного університету поряд із Софіївським парком, а потім палахкотіли на високій сцені, змонтованій у центрі Умані. Незмінний режисер фестивалю Василь Вовкун продумав усю програму як цілісне дійство.

Утім, відчувалося, що не з такою, як торік, легкістю

співак Олександр Василенко, як і всі ми, віддали належне Василю Скуратівському — чи не найкращому нині знавцеві народних звичаїв та обрядів. Адже в кількох номінаціях змагалися майбутні аграрії з багатьох міст і містечок України.

Спонсорська підтримка народного мистецтва та безмежно добрі, гостинні господарі з Уманського державного агроуніверситету справді допомагали "Софіївським зорям" осягти місто. 1700 учасників конкурсних програм і кілька делегацій — міністерських та журналістських — приймала Умань протягом трьох днів. Відчувалося, як готувалася до свята мерія. Адже із Днем міста збігаються "Софіївські зорі", а тут іще 160-та річниця Уманського агроуніверситету і День учителя, — все збіглося водночас.

І радісно було бачити, як світилися надією молоді самодіяльні артисти, як їхні барвисті костюми майоріли на алеї аграрного університету поряд із Софіївським парком, а потім палахкотіли на високій сцені, змонтованій у центрі Умані. Незмінний режисер фестивалю Василь Вовкун продумав усю програму як цілісне дійство.

Утім, відчувалося, що не з такою, як торік, легкістю

триває фестиваль. Хоча ніхто не бремз і не лишився голодним, і не мандрував сорок хвилин пішки від гуртожитків до центру Умані, де відбувалося основне свято-кове дійство, а все ж не було тих розкішних довідкових матеріалів на жовто-блакитному папері і дивовижних пундиків, якими частували університетські кухарі фестивалівних гостей. І взагалі — невловимий смуток наче висів у повітрі, просяяному сонцем, бо таки відкрила небеса українська народна пісня. І спонсорів для народного мистецтва виявилось менше, ніж для естради, і самі університети й коледжі фінансували свято, що не обмежується рівнем своїм і суттю своєю самими лише цеховими інтересами.

Звісно, людина широкої, прекрасної душі працює краще, ніж звичайнісінький виконавець, який думає тільки про прибуток. Професії хліборобські не даються тим, хто не вмів відчувати тонкощів землі й неба. А що, як не пісня, поєднує людину з усім навколишнім світом? Бо пісня подібна до молитви і привертає в наш земний світ чисте Боже благословення.

Викладачі й усі працівники Уманського агроуніверситету, наче в них і власних,

безпосередніх обов'язків немає, приділяли щедрі увагу гостям. І журі в складній ситуації відзначало по два других і по три третіх місця в окремих номінаціях, бо важко було надати перевагу комусь одному серед рівних і сильних виконавців.

В останній день фестивалю, перш ніж почався конкурсний виступ вокалістів, через хвіртку між парком і агроуніверситетом пройшли в ранковий туман дніпропетровські бандуристи. І готували вони лебедів на нижньому ставку та дивувалися красою Софіївки, і помічали місчинки, де так гарно було б відзняти відеокліп, і повнілися їхні очі, а відтак і серця, любов'ю до рідної української землі — такої багаті, ліричної і, водночас, трагічної, такої прекрасної і незнищенної, що душа співала. Вони не стали переможцями, але нагороду дістали найвищу — оце вранішнє спілкування з природою Софіївки.

Конкурс завершився нагородженням переможців і розкішним феєрверком, що

залишив на обличчях сяйво свята. А нам згадалося таке. В минулому році, коли проходилися "Софіївські зорі—2003", ми побачили в дендропарку "Софіївка", як потужний хлопчина зламав молоді берізки. "Це я відзначив місце, де кохану дівчину поцілував", — нахабно підморгнув він. У нинішньому році ми впізнали це місце, і ось дивина: берізка ця стояла зелена, тому що, напевно, ремінчик кори подавав сік тендітним гілкам.

Алегорія напрошується сама. Культура наша висить на ремінчику, але є ще час забинтувати її стовбур.

Ганна КОЗАЧЕНКО,
Володимир КОСКІН

Уже вдруге художники Запоріжжя проводять Всеукраїнський мистецький пленер "Хортиця крізь віки". Все більше бажаючих взяти участь у цьому дійстві, а ті, хто мав щастя побувати на пленері, зараз переповнені творчими ідеями й прагненнями — зробити щось таке й у своєму місті. Яким чином вдалося провести пленер два роки поспіль, розбудити цікавість і запал не лише в українських митців, розповідає одна з організаторів, керівник ЗОНСХУ, талановита художниця й просто чарівна жінка — Ірина ГРЕСИК.

— Пані Ірино, як виникла ідея організувати цей пленер?

— Ідея виникла ще років п'ять тому. Адже, хоча наше місто ніколи не змінювало історичної назви, люди не так добре знають історію свого краю. Чиновникам, які приїздили сюди в радянські часи, показували наші заводи тощо. Навіть художників, які б зверталися до краєвидів Хортиці, дуже мало. Я, особисто, за ці два пленери дізналася стільки нового про історію Хортиці, й Запоріжжя зокрема, про що, мабуть, якщо б не було пленерів, ніколи б не дізналася.

Ідея провести пленер виникла у НСХУ та редактора газети "Образотворче мистецтво". Але втілити її в життя стало можливим лише завдяки фінансовій підтримці Євгена Карташова, який нині — мер Запоріжжя, а минулого року був головою ОДА. Так що фінансувала пленери влада. Спочатку зголошувалося багато спонсорів, але потім вони просто зникли.

— Чи важко було знайти спонсорів?

— Змусити людину вкласти у щось гроші завжди важко. Але в нас з'явилося багато друзів, які допомагали і фінансами, і вчинками. Так, директори наших музеїв проводили безкоштовні екскурсії. Навіть друк

передали їх організаторам, а інші створювали картини безпосередньо під час пленеру. На другому пленері все відбувалося по-іншому. Кожен із художників попередньо надіслав організаторам фотографії двох готових

ХОРТИЦЯ — СОНЯЧНА КРАЇНА МИТЦІВ

каталогу з матеріалами пленерів нам зробили за собою. Більше того, — видавець трохи затримав вихід каталогу, бо дуже серйозно підійшов до цієї роботи.

— Багато було бажаючих взяти участь у пленері?

— Перший і другий пленери дещо різняться між собою. Якщо на перший дехто із запрошених художників не зміг приїхати й нас було всього 18, то цього року приймали участь 27 авторів з України і Росії. На перший пленер деякі художники привезли свої картини та

робіт, які потім увійшли в каталог, бо нам потрібно було зробити макет каталогу. З цих робіт та зі створених на пленері була організована "виставка одного дня".

— Який із двох пленерів був, на Вашу думку, цікавішим?

— Безумовно, — другий. І за кількістю учасників, і за роботами. Крім того, пленер—2004 був Міжнародним. Хоча на першому пленері були дуже яскраві постаті: Віктор Бондарев, Володимир Патик, якому вже 75 років і який став прикладом працелюбності для всіх молодих учасників. На жаль, пан Володимир захворів, за рік переніс три операції, але будемо сподіватися, що він — людина настільки сильна, що зможе брати участь у наступному пленері.

— Пані Ірино, чи не думаєте Ви розширювати географію проведення пленерів?

— Культурна програма охоплювала не лише Хортицю. Ми їздили по всій Запорізькій області, навіть частково — у Дніпропетровську. Хортиця дає учасникам величезний

Йосип Бобенчук із Белгорода

заряд енергії. А в майбутньому плануємо охопити весь козацький край.

— Залучення художників з інших країн було продуманим чи випадковим?

— Випадковим. Хоча все це відносно, адже наші гості здебільшого — вихідці з України. Але чим ширша географія, тим цікавіше.

— А чи не думаєте Ви перетворити пленер на більш феєричні групи, залучати музикантів, письменників?

— Наразі ні. Але поділити художників на групи плануємо.

— Чи є якісь обмеження щодо віку учасників?

— Немає. Хоча, якщо порівняти минулий і цей пленер, то середній вік учасників помолодшав. А старші учасники іноді давали фору молодим.

— Чи проводилися якісь внутрішні конкурси?

— Знаєте, ми вважали, що це не сприяє дружній атмосфері.

— Тобто, здорової конкуренції серед змагу художників не може бути?

— Мусить бути. Але це думка не моя, а досвідчених пленеристів. В Україні є пленери, побудовані якраз на конкурсній основі.

Бринський та будяк

— Які ще є проекти, породжені пленерами, окрім каталога?

— Каталог — це фіксація події. А наслідком мусять бути ті роботи, які з'являються після пленерів, виставки. Це обов'язково буде, адже учасники повернулися додому повні задумів, навіть шоковані побаченням.

— Чи є вже плани щодо пленеру—2005? Яким Ви його уявляєте?

ПЛЕНЕР

— Це щорічний пленер. У ньому хочуть брати участь усі учасники минулих пленерів, але ми мусимо хоча б на третину оновлювати групу.

— Настільки жорстокі умови фінансування, що Ви не можете дозволити більшій кількості учасників?

— Навіть якщо буде більше коштів, треба покращувати умови, якість заходу. А група не може бути більшою за 30 осіб, інакше — це вже фестиваль.

— Чи надихнув Ваш пленер когось із учасників на організацію подібного в інших областях, країнах?

— Наразі ще не було такого. Але є ідеї. Зараз хочуть зробити пленер у Дніпропетровську й просять нас допомогти. Ми своїх ідей не приховуємо, але, гадаю, тут потрібний індивідуальний підхід до кожної території.

— Чи не заважає адміністративна робота Вашій творчості?

— Звичайно, все це забирає багато часу, але якщо людина нічого не робить, — вона засихає. Деякі наші художники скаржаться, що найкращі картини вони створювали, коли не мали майстерень, працювали на кухні, а коли є все, — не працюється. Який хрест нам дав Всевишній, той і несемо.

— Щодо хреста художника й жінки — як вдається їх поєднувати, Ви ж, крім того, керуєте чоловіками? В них це не викликає протилу?

— Звісно, чоловіки сприймають жінку-керівника насторожено, але мої співробітники мені допомагають. Пощастило мені з сім'єю: чоловік у мене художник, батько був художником, мама дуже допомагає, тому мені все й вдається.

На Кам'яній Могилі

ВІД ПЕРШОЇ ОСОБИ

Олександра ОХАПКИНА знають як вчителя, художника, доброго сім'янина, але, насамперед, він — іконописець. Його ікони дарують людям радість і спокій, захищають любов'ю, якою митець щедро наділяє свої творіння. Як вдається пану Олександрові поєднати творчість і викладання в школі, — знає лише сам художник і Господь. А наша розмова з паном Олександром допоможе читачам заглянути у світ сучасного митця.

— Найперше, розкажіть, чому Ви так пізно вступили до ВНЗ?

— У нашій країні для вступу потрібно було мати якусь підготовку, тому я спочатку закінчив Дніпропетровське художнє училище, бо після художньої школи думати про ВНЗ було зарано. Після інституту повернувся до Олександрії, де й пишу ікони, працюю в школі з дітьми.

— Чому саме ікони?

— Не знаю. На своїй виставці я розповів історію, яку мені люди підказали. Справа в тому, що мені ніяк не вдалося зробити своїх ініціалів так, щоб можна було підписувати картини, хоча це завдання дають дітям ще в художній школі. Зрештою, я співставив українські та російські літери, а люди

«КОЖНА НІЧ — ВІЧНИЙ ДО ТЕБЕ ПСАЛОМ»...

сказали, що в мене вийшов символ янгола. Свою першу ікону я намалював завдяки не надто приємній ситуації — на вимогу людей "рекетного плану", щоб вони дали спокій одній дитині. А вже потім я почав досліджувати ікони.

— Пане Олександр, робота над якою іконою запам'яталася Вам найбільше?

— Важко сказати. Мені головне — підходити до написання ікони з відповідним настроєм, адже від настрою ікони залежить, чи буде вона надихати людей на добрі справи, чи не залишить байдужими.

— Як Ви почали працювати з дітьми?

— Це було ще під час навчання. Учитель моєї художньої школи запропонував мені роботу, що вирішувала проблеми житла й заробітку. А потім я побачив, що діти до мене тягнуться, і подумав, що це — моє покликання.

— А робота в художній школі не заважає Вашій творчості?

— Якби я жив в іншій країні, то, може, дозволив би собі сконцентруватися винятково на іконах. Але в мене вдома — три жінки, за

яких я відповідаю. Тому працюю ночами і під час канікул.

— Дружині такий ритм роботи подобається?

— Якби дружина мене не підтримувала, я б не працював. Вона в мене — золота, мій янгол-охоро-

нець. Мені взагалі пощастило з моїми жінками. Мати допомагає по господарству, а дочка — мій критик.

Сім'я для мене дуже важлива. Всі наші знайомі впізнають в обличчях на іконах дружину й дитину. А кого ж мені ще малювати? То-

Олександр Охупкін на власній виставці в Києві з директором Будинку вчителя Ларисою Мельник

му мої ікони можна впізнавати за цією ознакою. Я свідомо не підбираю інших облич. Хай у мене буде одна ікона, але — моя.

— Вашу ікону освячували у Франції, Ви були там?

— У мене навіть закордонного паспорта немає. Ні, там за мене була моя ікона. Поїздки, виставки вимагають багато коштів. Навіть каталог із моїми роботами не вийшов би, якби мені не допомогли.

— Можете вже похвалитися, що хтось із Ваших учнів відбувся як художник?

— У мене вже було 8 чи 9 випусків. Не буду називати прізвищ, щоб нікого не образити. Знаєте, для мене найбільша нагорода, — коли учні, які вже навчаються у вищих навчальних закладах, приходять за порадою.

— І насамкінець — що Ви побажате читачам нашої газети?

— Що може побажати іконописець? Щоб вони жили чесно, любили одне одного й завжди були в Божій ласці. Це — головне.

Підготувала і записала
Марія КРИШТОПА

НАРОДЖЕННЯ СИНА ШЕВЧЕНКО ВІДЗНАЧИВ ГОЛОМ

“Це найкращий момент у моєму житті. Такі емоції, такі почуття — це буває раз у житті”, — зазначив Андрій Шевченко після матчу “Сампдорія”—“Мілан”, у якому його єдиний гол приніс перемогу “россонері”. Утім, вищенаведені слова стосувалися не футболу, а народження сина. Так він говорив про свого новонародженого сина — Джордано, який з’явився на світ 29 жовтня. Сам Шевченко був присутнім при пологах.

ПОРЯТУНОК НА 95-Й ХВИЛИНІ...

ЧЕМПІОНАТ УКРАЇНИ

“Мабуть, нічия була б найсправедливішим результатом цього матчу”, — сказав після поєдинку керманіч “Шахтаря” Мірча Луческу. Але криворіжцям від цих слів не легше, адже вони пропустили другий м’яч на п’ятій, доданій арбітром, хвилині й — програли.

Схоже, тримаючи в голові матч Ліги чемпіонів проти “Селтика”, Луческу вирішив трохи поекспериментувати зі складом. І мало не доекспериментувався. Лише на 95-й хвилині матчу “Шахтар” забиває другий м’яч, який і став переможним.

Що ж, після двох останніх матчів за участю донецчан можна зробити висновок, що бійцівського запалу гірникам вистачило майже на весь чемпіонат. Невеликий збій мав трапитися, свідками чого ми з вами й стали. Але перше коло змагань підходить до свого логічного завершення. Ще три тури — і на зимові канікули, де можна буде підлатати дірки.

Ще один український гранд — “Динамо”, що на даному етапі пе-

ребує у відмінній фізичній формі, без проблем “розібрався” із запорізькою командою. Йозеф Сабо вирішив не експериментувати перед матчем із “Реалом” і повіз у Запоріжжя основний склад. Два голи двох бразильців — і знову чергова перемога.

Ще одна донецька команда — “Металург” — святкувала перемогу над “Таврією” з тим же рахун-

ком, що й старший брат — “Шахтар”. “Металурги” не радують своїх уболівальників видовищним футболем, але дубль Мендоси приніс бажані три очки господарям. Так чи інакше, а очок в актив кримчан після візиту в Донецьк не додалося. Зараз іде робота над створенням команди, яка б гідно представляла кримський півострів у Чемпіонаті України.

Три команди, які захищають гідність київського регіону, свої матчі проводили вдома. Здолати опір непоступливих гостей удалося лише “Арсеналу”. Арміїці розгромили маріупольський “Іллічівець” із рахунком 5:2. Тоді як “Борисфен” із “Оболонню” поступилися своїм суперникам: “Бориспільці”—“Чорноморцю”, який здобув свою першу виїзну перемогу, а пивовари — “Волині”.

І насамкінець, про матч “Ворскла-Нафтогаз”—“Дніпро”. Дніпропетровці прибули в Полтаву за день до гри й налаштувалися лише на перемогу. Але не судилося учаснику Кубка УЄФА взяти в гостях три очки — задовольнилися нічиєю — 0:0.

ШАХИ

УКРАЇНА СКИНУЛА РОСІЮ З ТРОНУ

Чоловіча збірна України перервала гегемонію російської команди на шахових олімпіадах. В іспанському місті Кальвія українці отримали впевнену перемогу, випередивши найближчого переслідувача — команду Росії — на три очки. Третіми фінішували вірмени, які набрали таку ж кількість очок, як Росія, але поступилися экс-чемпіонам лише одним балом рейтингу. Для збірної України ця перемога стала першою в її історії. До цього шість років поспіль перемогу святкували наші північні сусіди.

В останньому турі олімпіади українська команда з рахунком 3:1 розгромила французів і набрала 39,5 очок. Ось шахісти, які вибороли для України цю перемогу: Василь Іванчук (Львів), Андрій Пономарьов (Київ), Андрій Волокітін (Львів), Олександр Мойсеєнко (Харків), Павло Ульянов (Харків) та Сергій Карякін (Сімферополь). До речі, 14-річний С. Карякін показав кращий результат на олімпіаді і виборов особисте золото на шостій дошці. На рахунку українця 6,5 очок із 7 можливих. Найбільше очок української збірній приніс В. Іванчук — 9,5 (з 13 можливих), а найменше А. Пономарьов — 4 (з 8).

Жіноча збірна України в останньому турі жіночого турніру не зуміла протистояти команді Грузії й прогала з рахунком 0,5:2,5. У підсумку українки фінішували на 18-му місці. Чемпіонками олімпійських ігор із шахів стали китайки, в яких 31 очко. На другому місці завершили змагання шахістки зі США — 28 очок, на третьому — росіянки — 27,5 очок.

Матеріали підготував
Олександр ТРАВ'ЯНКА

В ТЕМУ

У СПОРТСМЕНІВ ЗАБРАЛИ ЇХ ВИБОРЧЕ ПРАВО

Як поінформував сайт **champion.com.ua**, вибори Президента України, які відбулися у неділю 31 жовтня, не залишили поза увагою й спортивного життя країни. По-перше, відмінені всі спортивні змагання, які були намічені на цей день. Проте проголосувати вдалося не всім спортсменам.

Одним із перших “скривджених” став президент київського “Динамо” Ігор Суркіс, який, прийшовши зі своїм братом Григорієм зранку на дільницю, був неприємно здивований тим, що його немає в списках...

Не змогли проголосувати спортсмени, котрі перебували на олімпійській базі в Кончі-Заспі.

“На минулих виборах у нас не було проблем із голосуванням на місцевій виборчій дільниці. І цього разу, як завжди, — повісили оголошення, що всі, хто проживає на базі, можуть проголосувати там же. Ми прийшли туди, але нам повідомили, що списки є, але немає ніяких відкріплених талонів, — ми, чесно кажучи, про це навіть не знали. Ми завжди голосували без проблем, проте цього разу проголосувати не змогли”, — зазначив олімпійський чемпіон Афін зі спортивної гімнастики Валерій Гончаров.

За бортом виборів залишилися й триумфатори шахової олімпіади — чоловіча збірна України. За словами шахістів, єдиним негативним фактом (після повернення з Іспанії, де виграли золото) вони визнали неможливість проголосувати на виборах Президента України.

УЄФА розпочала чергову спробу “очистки” європейських клубів від величезної кількості легіонерів із Південної Америки й Африки. Одне із головних завдань європейської футбольної організації — зобов’язати команди мати в своїй заявці на сезон як мінімум семеро гравців, які пройшли підготовку в юнацькій школі клубу або в дитячій школі (стосовно нас — під егідою Федерації Футболу України). При цьому не звертати уваги ні на громадянство, ні на національність футболістів. Не знаю, чи сприйме ці заяви всерйоз Україна.

Для прикладу, шостого липня цього року на традиційній конференції Професійної Футбольної Ліги (ПФЛ), де підбивалися підсумки минулого сезону, одне з розглянутих питань стосувалося саме легіонерів. Президент ПФЛ Равіль Сафіулін щодо іноземців висловився так: “У одному з поєдинків другого кола “Волинь” встановила рекорд, який можна тільки повторити: у складі луцької команди не виявилось жодного українця!”

Ліміт на легіонерів — на полі в складі однієї команди зможуть перебувати не більше восьми іноземних гравців — запрацює через рік. А в новому сезоні з’явиться податок на легіонерів — задля запобігання появи в українських складах “варягів” невисокого рівня. А й справді, — чим наші молоді хлопці

гірші за приїжджих африканців і бразильців.

Така вже склалася тенденція нашого чемпіонату: клубам, які постійно бідаються про нестачу коштів, краще і, можливо, простіше купити іноземця, ніж взяти “свого”. Чому? — запитаєте ви; відповідь проста: якщо брати молодого українського футболіста в команду, то потрібно прикласти максимум тренерських зусиль і навичок, щоб хлопець “заграв”. А кому, скажу я вам, це зараз потрібно — витрачати дорогий час, зусилля, щоб зіпсувати гравця? Простіше витратити декілька сотень тисяч чи мільйонів доларів і взяти в команду “екзора” з Бразилії чи Африки, яких там вистачає, і потім втішатися вигідною оборудкою. Насправді ж, у цьому питанні є й інша сторона медалі. Викинуті мільйони не завжди приносять свої дивіденди. Як це часто буває, “варяги” у нас зірками не стають, а грають часом гірше за наших. Та й зарплати в них мають чимало нулів. А тим часом, поки закордонні гості творять футбольну історію України, перспективна молодь нашої держави не має нагоди себе реалізувати на високому рівні. Одиницям удається пройти тернистий шлях до Вищої ліги. Для прикладу наведу такі цифри: перед початком цього сезону з нижчих футбольних ешелонів (Першої та Другої ліги) до “вишки” перейшло аж шість футболістів, відповідно: п’ятеро — з Першої ліги, яка представлена 18-ма колективами, і один із Другої ліги, яка представлена 44-ма колективами. Висновки робіть самі. Натомість до старту нового сезону вишолігові клуби встигли заявити 75 новачків. Кількість вітчизняних виконавців виявилася вдвічі більшою — 50 проти 25 легіонерів. Але переважна більшість — не новачки, просто один футболіст “вишки” перейшов до іншого клубу Вищої ліги.

Загалом Вищу футбольну лігу в Україні представляють 119 вихідців

ТЕНДЕНЦІЇ

з інших країн, в основному з Сербії, Бразилії, Грузії, Росії, Хорватії та країн Африки. Щоправда, три клуби Вищої ліги не мають у своєму складі жодного “варяга”. Це бориспільський “Борисфен”, київська “Оболонь” і, звісно дніпропетровський “Дніпро” — команда, яка довела всій футбольній Україні, що можна достойно грати і вигравати зі своїми хлопцями. Щодо наших футбольних грандів, то тут справи набагато гірші. Два донецькі клуби “Шахтар” і “Металург” разом із київським “Динамо” налічують у своїх складах аж 53 легіонерів — майже половина. Нічогенько, правда? У матчах розіграшу Ліги чемпіонів 22 жовтня у складі киян на поле вийшли лише два українці. Подібне було й у “Шахтаря”.

На такий “розвиток” вітчизняного футболу ми витрачаємо мільйони доларів, які йдуть за кордон. Наприклад, “Шахтар” на доукомплектацію перед стартом сезону витратив 20 мільйонів доларів.

А тим часом українська молодь грає на напівзруйнованих стадіонах, інколи навіть без екіпіровки. Про яке там світле майбутнє і розвиток дитячого футболу можна говорити?!

Григорій Суркіс, голова Федерації Футболу України, не раз наголошував на тому, що велику увагу приділяють розвитку дитячого футболу. Проте футбол на периферії насилу зводить кінці з кінцями, тоді як Київ та Донецьк розбудовують шикарні бази. Хто подбає про малі міста, райони, про нижні ешелони футбольного дивізіону, з якого починається футбол, де молоді робить перші кроки до гри мільйонів?

Іноземці творять історію українського футболу. Національний чемпіонат втрачає не лише свій колорит, а й сенс поняття “національний”.

Засновник: Всеукраїнське товариство «Просвіта» імені Тараса Шевченка.

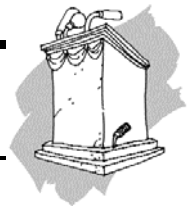
Реєстраційне свідоцтво КВ № 4066 від 02.03.2000 р.

Головний редактор Любов Голота.
Шеф-редактор Павло Мовчан.
Редколегія: Л. Голота, Я. Гоян, П. Мовчан,
А. Погрібний, О. Пономарів, І. Юшук.
Комп’ютерна верстка:
Ірина Шевчук.

Адреса редакції: вул. Хрещатик, 10-Б, м. Київ, 01001.
Тел./факс 228-01-30. E-mail: slovo_prosvitya@ukr.net
http://slovo.prosvita.com.ua
Передплатний індекс 30617.
Видруковано з готових фотоформ на комбінаті

Редакція листується з читачами тільки на сторінках газети і надіслані рукописи та світлинки не повертає. Залишає за собою право редагування та скорочення текстів.

Трибуна

ПОМАРАНЧЕВИЙ ПАРЛАМЕНТ

Перше пленарне засідання після президентських виборів. Якщо раніше з помаранчевими відзнаками ходили тільки депутати “Нашої України” та їх помічники, то тепер свої симпатії відверто проявила більшість присутніх. Народні депутати, які представляють “Регіони України”, СДПУ(о), “Трудову Україну”, прийшли в парламент із біло-синіми шарфиками.

Юлія Тимошенко з парламентської трибуни заявила, що за результатами паралельного підрахунку голосів, Віктор Ющенко набрав 50,34 % голосів, а діючий Прем'єр-міністр — тільки 27 %. Юрій Ключковський повідомив, що, за його даними, ЦВК має вже понад 98 % оброблених протоколів. Уже за цими даними перемагає Ющенко. Член ЦВК Ярослав Давидович так і не зміг чітко відповісти на питання, чому його відомство приховує ці дані.

Коаліція “Сила народу” устами Зінченка заявила про вимогу до ЦВК негайно оприлюднити офіційні результати виборів — тобто, визнати переможцем Віктора Ющенка.

Після емоційних виступів представників груп і фракцій Верховна Рада перейшла до своєї звичайної роботи — обговорення законопроектів та прийняття рішень із цих питань. 6 фракцій, які бойкотували раніше діяльність парламенту, приступили до роботи.

Після 16-ої год. до парламенту підійшли активісти “Пори” й “Студентської хвилі”. Багатотисячний навал скандував: “21 листопада буде нова влада!”, “Міліція з народом!”, “Ні фальсифікацій!”

● Ірина КОЛЯКА

ЦВК ЗСЕРЕДИНИ

У той час, коли Європа святкувала ніч жахів, в Україні були свої розваги — виборчий марафон. Підготовка до виборів президента йшла вже давно. Так, за даними ЦВК, було зареєстровано більш ніж 4 тисячі офіційних спостерігачів від міжнародних організацій, іноземних держав. Першість посідає Національний демократичний інститут (902 особи), ОБСЄ (703 особи), СНД (553 особи), Міжнародна організація Freedom House (368 осіб), Український Конгресовий Комітет Америки (203 особи). Свої держави представляли спостерігачі з Азербайджану, Грузії, Естонії, Канади, Швеції, Нідерландів, Латвії, Польщі, США, Угорщини, Франції і навіть із екзотичних для нас Філіппін.

Не менш представницьким був і журналістський корпус. Акредитацію отримало більше ніж 1,5 тисячі представників мас-медіа. У виборчу ніч прес-центр ЦВК був ущент заповнений як вітчизняними, так і іноземними журналістами. Протягом усієї ночі в залі було не менше 40 телевізійних камер, інтернет-видання передавали новини в режимі реально-

Другий тур президентських виборів, який відбудеться 21 листопада, став реальною перспективою. Жоден із політичних гравців не зацікавлений у визнанні виборів недійсними. Буде вестися боротьба лише за кілька відсотків неопрарцьованих чи сфальсифікованих голосів виборців, щоб називатися лідером 1-го туру перегонів.

Попри це, очевидні фальсифікації і порушення на виборах. Найперше постраждали виборчі права тих регіонів і округів, де соціологічний зріз виявив виразне лідерство Ющенка. Від 20 до 30 відсотків громадян на заході і в центрі України виявили відсутність або перевертання своїх прізвищ у списках виборців, що виключало для них можливість голосування. Лише за офіційними даними, понад 40 тисяч громадян звернулися до суду для уточнення списків виборців, а скільки людей “махнули рукою”? Навіть російська громадська організація “За справедливий вибори”, 96 представників якої спостерігало в нас за виборами, заявила про невинуватість низький рівень підготовки списків, як і про те, що окремі ТВК (зокрема на Житомирщині) відмовлялися уточнювати ці списки, внаслідок чого тисячі людей не змогли проголосувати.

Не менш важливою проблемою стали самі члени ДВК од “технічних” або провладних кандидатів, які в багатьох регіонах відмовлялися підписувати протоколи після того, коли виявлялося, що на дільниці переміг Ющенко. Особливо масово це робили в Сумській, Кіровоградській і Київській областях. У Кіровоградському районі Кіровограда керівництво територіальної виборчої комісії № 100 взагалі зникло з приміщення ТВК. Голова комісії Бабій Володимир, його заступник Прилипко Анатолій та секретар зникли, прихопивши печатки. Водночас на Кіровоградщині на другу годину ночі, коли стало відомо, хто лідирує, також зникло керівництво ДВК № 49, 62, 63 (члени ДВК самі здавали виборчу документацію), на 68-ій та 88-ій дільницях членів ДВК та спостерігачів зачинили в окремій кімнаті, без голів комісій залишилися і 79-та, 92-га, 93-тя, 101-ша, 104-та, 106-та й 113-та дільниці. На трьох виборчих дільницях у Кіровограді “бритоголові” викрали бюлетені й не давали членам комісії підписувати протоколи. Як повідомив депутат Микола Жулинський, в окрузі № 104 на 168-ій дільниці голова виборчого Тетяна Щербак о 19.25 взяла скриньку з виборчими бюлетенями і разом із двома спостерігачами від штабу Януковича винесла її в сусідню

кімнату, де намагалася кинути вже заповнені бюлетені з позначкою за Віктора Януковича. Натомість, окружна виборча комісія № 160 у Сумах була оточена співробітниками ОМОНу. Тут так само на деяких дільницях не підписували протоколів, а тих голів комісій, які здали документи в окружну комісію, правоохоронці відправляли назад. Уже зранку 1 листопада в Сумах на 46-ій виборчій дільниці було заарештовано 15 виборців, які очікували на результати голосування. До виборців, які зібралися під ДВК, приблизно о четвертій ранку вийшов голова ДВК Вадим Юрченко, який здавав тілесних ушкоджень одному з виборців, а інших заарештували правоохоронці.

У Запоріжжі пацієнтів онкодиспансеру примусили голосувати за Януковича, бо “головного лікаря буде звільнено, а хворі не одержать необхідних медикаментів та будуть змушеними їхати додому”. Подібна ситуація склалася і в Конотопі. У міській лікарні два рази на день протягом тижня перед виборами проходили збори мед-

ПЕРЕГОНИ ПО-УКРАЇНСЬКИ

персоналу з єдиним гаслом: “Забезпечити голосування всіх хворих за Януковича”. Лежачим тяжкохворим було заявлено дослівно: “У нас есть приказ выписывать всех, кто не проголосует за Януковича!”

Міжнародний республіканський інститут вважає проведення виборів Президента України недостатньо демократичним. У ході передвиборної кампанії спостерігачі зафіксували використання адміністративного ресурсу, залучення до партійної діяльності СБУ, армії і правоохоронних органів для підтримки кандидата від влади. Також інститут зазначає, що загальнонаціональні, місцеві, державні й приватні засоби масової інформації не здатні забезпечити справедливості доступу до ЗМІ опозиційних кандидатів. Спостерігачі також виявили розпуск членів виборчих комісій перед самим днем виборів. У день виборів спостерігачі також констатували погану якість списків виборців, а також перевезення

виборців автотранспортом від однієї дільниці до іншої з метою багаторазового голосування. На підставі своїх спостережень МРІ рекомендує державним органам управління до другого туру виборів 21 листопада замінити тих членів дільничних і територіальних виборчих комісій, яких було викрито у фальсифікації документів, почати повний перегляд

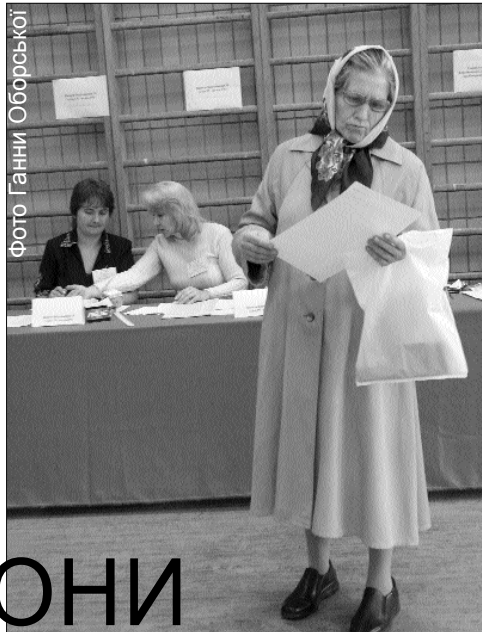

фото Ганни Оборської

списків виборців на кожній дільниці для виправлення неточностей, а також забезпечити двом кандидатам, які вийшли в другий тур, рівний доступ на державні та приватні ЗМІ.

У свою чергу, Міжнародна місія спостереження за виборами теж оприлюднила заяву про те, що вибори стали кроком назад, порівняно з парламентськими виборами 2002 року. Спостерігачі зазначили, що українські вибори не відповідають стандартам ОБСЄ, Ради Європи, Парламентської асамблеї НАТО.

Микола Томенко заявив, що штаб Ющенка збирається провести порівняльний аналіз даних ЦВК і штабу, розрахувати “регіональні індекси фальсифікації” і зайнятися відкриттям кримінальних справ або судових процесів. “Підрахунки штабу навіть у режимі підрахунків ЦВК, коли Ющенко випереджає у 17 з 24 областей, свідчать про те, що Ющенко випередив Януковича”, — сказав Томенко. Народний депутат Юлія Тимошенко,

ФАЛЬСИФІКАЦІЇ

натомість, стверджує, що голова ЦВК фальсифікував вибори принаймні на 15—20 %, давав посилення ЗМІ, що би створювати ілюзію про перемогу Януковича. Лідер фракції БЮТ вважає, що Ківалов має відповісти за те, що в регіонах “іздили бандити”, які мали по 30 відкріпних посвідчень і скористалися ними, що і вплинуло на результати виборів.

“У нашого народу виявився непередбачувано міцний імунітет проти брехні та інформаційного тиску”, — сказав О. Зінченко. На його думку, не виправдала себе практика тотального підкупі членів виборчих комісій: “У нас у штабі є всі розцінки, і вони відомі всім — скільки члену ДВК, скільки — голові ТВК. І це справді подвиг, що люди, які отримують по 200—300 гривень, відмовлялися від таких колосальних за їхніми мірками грошей”. Він заявив, що протягом цих трьох тижнів владі доведеться врегулювати стрибок цін, стан в енергетиці, курси валют тощо.

З іншого боку, С. Тигипко заявив, що “більше всього нас турбує проблема дуже великої явки на Заході”. Штаб Януковича не очікував такої активності виборців у західних областях країни, “оскільки ми абсолютно точно знаємо, що багато людей виїхали на заробітки, і якоїсь активності щодо перетинання кордонів у зворотний бік не було... Отут нам треба дуже уважно стежити в другому турі, більше уваги приділити тому, як проходитиме голосування. Основні наші зауваження відносяться саме до цього питання”, — зазначив Тигипко.

Так чи інакше, два політичні гравці — Ющенко і Мороз — починають “діалог” із соціалістами й комуністами, що би забезпечити себе їхніми голосами у 2-му турі й, відповідно, перемогти. Поки що максимально наблизилися до лівого електорату Янукович, який завдяки дотаціям, підвищенням соціальних виплат за рахунок емісії гривні та спонсорства приватних комерційних структур “відбив” у лівих до 20 % виборців.

У свою чергу, Ющенко може поборотися за соціалістичний електорат, тим паче зближення між ним і Морозом уже було помітним перед першим туром. Інша справа, що ставка на це зближення дуже небезпечна — політична реформа, яку соціалісти прагнуть провести ще до другого туру.

● Підготував
Олександр СОЛОНЕЦЬ

ВИБОРЧІЙ ХЕЛОУІН

го часу. Для журналістів було поставлено 4 комп'ютери, великий монітор демонстрував усі дані ще до того, як цифри потрапили в Інтернет. Протягом дня фактично через кожну годину члени ЦВК проводили прес-конференції, на яких висвітлювали перебіг виборів у тих областях, які за ними закріплені. Найбільш цікаві фактичні дані прес-служба ЦВК роздруковувала. Для зручності роботи медійників усю ніч безперервно працювали два буфети та ідальня. Але все одно ніч була моторошною.

Шокує вражає один зовнішній вигляд Центральної виборчої комісії. У неділю, коли журналісти прибули туди на роботу, то спочатку розгубилися від побаченого. За тиждень до того перед ЦВК було поставлено залізний фігурний паркан. Потім встановили суцільний, знову ж таки залізний, паркан. Центрального вхід до будівлі було заблоковано, відкрито

боковий прохід. Перед будівлею стояло три БТРи, дві водометні машини, дві машини з потужними прожекторами, декілька машин із суцільним металевим корпусом. Тильний бік ЦВК було обнесено колючим дротом. Там же знаходилася велика кількість автобусів із міліціантами. Для них розташували навіть біотуалети. В сусідньому будинку усю ніч стояли 10 КамАЗів. І представників силових структур різного калібру — незчисленна кількість. Для того, щоб пройти до будівлі ЦВК, маючи на руках усі необхідні документи, довелося перетнути декілька кордонів правоохоронців із багаточисельними перевіряками. Причому частина з них була в формі, частина — в цивільному, доводилося навіть проходити кризу шеренг спецназівців у масках. Михайло Бродський запевняв нас, що на верхньому поверсі знаходиться численний загін спецназівців, хоча сило-

фото Ганни Оборської

Активісти “Пори” і “Студентської хвилі” 2 листопада біля стін ВР — проти фальсифікації виборів

вики цього й не підтверджували. Однак де під ранок нами було помічено одного з них, який у сумках ніс продукти харчування. Тому опосередковано ці дані підтвердилися. У відкритій для переміщення зоні блукали численні представники державної служби охорони, причому одягнуті вони були в парадну форму.

Однак вже після опівночі всі ці “незручності” не помічалися. Почався процес підрахунку голосів. Першими, як завжди, були оголошені дані зі спеціальних

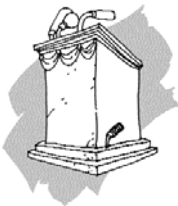
дільниць — в'язниць тощо. Як можна здогадатися, впевнену перемогу тут отримав Віктор Янукович — майже 70 % голосів, Ющенко — 18 %. Нагадаємо, що на парламентських виборах цей контингент також підтримував провладний блок. Тому подальші підрахунки цікавили журналістів з однією метою, — як скоро буде скорочуватися розрив між конкурентами. Коли на моніторі з'явилися результати голосувань у тих областях, де впевнену перемогу мав Віктор Ющенко, зал вибухав оплесками.

Причому найбільше аплодували журналісти тих провладних каналів, яких власники примушують обливати брудом лідера “Нашої України”. До речі, дуже багато журналістів мали в своєму одязі якусь помаранчеву деталь і відверто виказували свої симпатії. Незадоволеність цими подіями висловлювали деякі представники російських мас-медіа.

Також глава ЦВК продемонстрував у дії нову техніку, коли прямо з прес-центру можна було послідувати з територіальними виборчими комісіями. Але такі публічні розмови викликали гомеричний сміх журналістів. Скажімо так, розумовий рівень розвитку деяких керівників ТВК викликає певні сумніви.

Останні дані про перебіг подій були надані Сергієм Ківаловим уже о 13-ій годині 1 листопада, коли він відверто заявив, що ЦВК буде призначати другий тур виборів на 21 листопада. Після цього військову техніку біля ЦВК зняли, але посилені наряд міліції залишився. Так що виборча ніч пройшла без бійок і штурмів, однак в регіонах усе було по-іншому.

● Ірина КОЛЯКА

НОТАТКИ ОЧЕВИДЦЯ

Вибори на дільниці № 63 територіального округу 214 Голосіївського району Києва почалися доволі оптимістично. З самого ранку, як тільки були відчинені двері, до залу буквально увірвалися велика кількість виборців, які вирішили швидше проголосувати за свого кандидата. Явка виборців була доволі високою. Громадяни просто бігли за свої голоси і з великим обуренням сприймали повідомлення про неточності та відсутність себе у списках. Відповідно до виборчого законодавства, керівництво дільничної комісії відправляло таких людей до районного суду або до територіальної виборчої комісії. Як пізніше виявилось з повідомлень ЗМІ, до ТВК на Московській площі право свого голосу прийшли відстоювати тисячі громадян, які втратили час у багатогодинних чергах і все-таки добились необхідних документів. Хотілося б побачити реакцію людей, які вже дізналися чи це може дізнатися про те, що результати голосування на їхній дільниці виявилися недійсними. Але повернімося до виборчого процесу на дільниці, у якому ваш журналіст був у ролі офіційного спостерігача.

У першій половині дня склалася ілюзія монолітності колективу і його бажання довести справу до кінця. Члени комісії працювали плідно і не конфліктували між собою. Думалося, що, якщо загроза зриву виборів і буде, то вона йтиме тільки ззовні. Адже надходили повідомлення про автобуси, у яких їздили молодчики з Донеччини і намагалися на деяких дільницях зривати вибори.

У другій половині дня деякі спостерігачі та члени комісії подалися до своїх діляниць, щоб проголосувати. Під час їхньої відсутності ніяких надзвичайних подій не відбувалося. Кореспондент "Слова Просвіти" теж вирішив проголосувати на своїй ділянці і по дорозі приховив фотоапарат. Як виявилось, він став великою "перешкодою" здійсненню членами комісії своїх

ПОГЛЯД

Додатковою перешкодою участі у виборах мешканців не індустріальних західного, центрального і північного регіонів є інтенсивна трудова міграція: з сільської місцевості — у великі міста, з периферії — до столиці, врешті, у ближню і дальню зарубіжжя (Росія, Польща, Португалія, Італія). Як відомо, нелегальні мігранти уникають будь-яких публічних заходів через загрозу негайної депортації... Є проблеми з виборчим правом і в молоді, що продовжує навчання не за основним місцем проживання, адже частина студентів живе не в гуртожитках і не реєструється, а після навчання залишається у великих адміністративних центрах, фактично перебуваючи в статусі «бомжів».

Кожний відштовхується від особистого досвіду голосування. Чимало моїх знайомих із молідовіного середовища не змогли взяти участь у виборах через вищезазначені причини. Врештештій моя дружина не проголосувала, щойно ставши бакалавром журналістики і вибувши зі списків виборців за новою адмінреформою Інституту журналістики, коли весь 5 курс виселили з гуртожитку. За новим місцем проживання (винаймаємо квартиру) в ЖЕКу відмовилися давати довідку, яка дає право голосу, а по судах із грудного дитиною, очевидно, не повештається.

Для мене, як і для багатьох, хто до кінця го-
товий був боротися за виборче право, вибор-
чий марфон тривав 3 дні й 2 ночі. Столичній
реєстрації я теж не маю, але на один із таких ви-
падків зареєструвався у рідні в Хмельницькій
області. Мої спроби зв'язатися з місцевою
ДВК, аби перевірити наявність свого прізвища у
списах виборців і взяти відкріпний талон, за-
вершилися тим, що за enim разом мене пові-
домили, що в основних списках мене немає і не
буде навіть у додаткових, бо я там протягом остан-
ніх півроку не проживаю, а відкріпних тало-
нів за тиждень до виборів ще не дали...

Вийхати зі столиці за 2 дні до виборів було надзвичайно складно. Годинне тупцювання в одній черзі не дало результатів: на «прямий» електропотяг «підвищеної комфортності» до Шепетівки квитків немає, найближча електричка до Козятина — за 4 год., там ще кілька годин очікування і 3,5 год. у черговій електричці. Пасажирські потяги теж переповнені: заробітчані та інші мандрівники (в тому числі й «спостерігачі» кримінального типу зі сходу) масово їдуть на

ТОМУ ЩО ЗАКОН, ЯК ДИШЛО

Зрозуміло, що сценарій фальсифікації результатів виборів планувався від самих початків передвиборної кампанії. Ніхто й не сумнівався, що чинна політична влада ні за яких умов не погодиться на передачу своїх повноважень лідеру народної довіри. Ми пересвідчилися, що було вилито багато бруду, на вуха навішано неймовірно кількість ложшини. Але ми не знали, яким чином провладні прихвостні на деяких виборчих дільницях плюнуть в очі тисячам українців. На одній із дільниць цей “гордітєв вузол” було розв’язано. Кореспондент “Слова Просвіти”, будучи офіційним спостерігачем, на власні очі побачив цинізм, безсовісність та байдужість більшості членів виборчої комісії, які просто зірвали виборчий процес.

обов'язків. Насправді я як спостерігач, записуючи на аудіоносії та фотографуючи виборчий процес, виконував свої прямі обов'язки, що зафіксовані в розділі 7 статті 69 Закону "Про вибори президента України". Але членам комісії це не сподобалося. Спалахи фотоапарата серйозно поранили зір багатьом із них. З цього приводу одна з найактивніших членів комісії почала писати акт про порушення обсягом у 4 аркуші паперу. Ймовірно, фотографування її добряче зачепило. Або ж просто було багато вільного часу, бо під вечір виборців на дільниці помітно поменшало. Проте акт не мав юридичної сили, бо його мають право складати офіційні спостерігачі. Крім того, без загального голосування усієї комісії жодне рішення одного члена теж не впливатиме на виборчий процес. Після того моя робота як спостерігача стала кісткою в горлі членів виборчої комісії. Напруження наростало. Диктофон, що фіксував процес підрахунку голосів, теж не сподобався присутнім.

Протягом дня було кілька спроб винести бюлетень за межі дільниці, але ці спроби були нейтралізовані.

Після 20-ої години дільницю закрили. Члени комісії почали рахувати голоси. От тоді почалися порушення законодавства. Крім того, що комісія намагалася незаконно перешкодити здійснювати свої обов'язки спостерігачам, члени комісії намагалися позбавити права перебувати в приміщенні членом комісії від опозиційних кандидатів. Хоча, відповідно до ст. 30 Закону

про вибори президента, член комісії може бути усуненим від виконання своїх обов'язків у разі систематичного порушення законодавства і невиконання своїх прямих обов'язків. Ці порушення мають бути засвідчені двома письмовими рішеннями 2/3 членів комісії. Крім того, комісія порушила ст. 76 Закону України про вибори, бо приймала рішення, проводила підрахунок голосів і підписувала протоколи при відчиненні дверей і вікнах дільниці.

Після підрахунку голосів і підбиття підсумків голосування (з 2095 виборців, що проголосували, за Мороза і Симоненка — по 99 голосів, за Януковича — 375 і за Ющенка — 1225) мав розпочатися процес підписання офіційних протоколів. Саме з цього моменту стало зрозуміло, що ситуація дестабілізується. Члени комісії намагалися перешкодити мені як спостерігачеві виконувати свої прями обов'язки, позбавити права бути присутнім на засіданні. З боку одного з членів комісії після незаконної вимоги відійти подав, бо спостерігачеві ніхто не має права вказувати, де йому знаходитися, пролунали слова з приблизним змістом: “Тут ми маємо свої права, а на вулиці ми — звичайні люди”. Під час підписання протоколів члени комісії виходили за межі дільниці, відмовлялися працювати. Попри вимоги голови комісії, більшість її членів відмовилися підписувати протоколи без жодного пояснення причин. Відповідно до закону, кожен член комісії мав отримати по одному протоколу, що підписаний всіма членами комісії. Копії протоколів мали отримати спосте-

рігачі. Але протоколів із незрозумілих причин було всього 4. Причому перші екземпляри, у яких уже підписалася більшість членів комісії, секретар комісії пан Осинський порвав, мотивуючи це тим, що в них зроблено помилку. Натомість почав писати нові протоколи, підписи в які він уже збирав сам. За інформацією деяких членів комісії, під час подання протоколів на підписи членам комісії секретар намовляв не підписувати їх. У результаті більшість членів комісії відмовилися підписати протоколи й ці документи вже не мали юридичної сили. Вимоги видати протоколи всім членам комісії були проігноровані.

Протоколи до ТВК відвозили майже під ранок. Коли громадяни спали мирним сном, спокійні за свої голоси, які не вплинули на загальні цифри ЦВК, бо Територіальна виборча комісія не прийняла документів без необхідної кількості підписів членів комісії. Прикро, що виборці 63-ої ділянки не спромоглися організуватися і відстояти свої голоси. У наш час однієї галочки в бюлетені замало. Можливо, хтось зробить висновки на майбутнє. Адже попереду другий і вирішальний тур виборів. Зрозуміло лише одне: члени комісії порушили українське законодавство і, відповідно до висновків юристів, відповідатимуть за свої дії. Про це, зокрема, говорять статті 157, 158 Кримінального Кодексу України.

● **Богдан ГДАЛЬ,**
спостерігач на 63-ій
виборчій дільниці
214 виборчого округу, м. Київ

писати. Щоправда, на кожні вибори до них приходять із бюлетнями люди, порадять навіть за кого голосувати...

Першою справою йду до ДВК, сільський спокій знімає частину міської і виборчої напруги. Попри те, що субота — день перед виборами, з комісії є тільки секретар. Пишу заяву про внесення в додаткові списки, і хоча вона має розглядатися невідкладно, мене інформують, що голова комісії (він же “заголови колгоспу по кормах”) працює на господарстві, як і інші члени комісії... Увечері такі зустрічаюся з головою ДВК і головою сільради. Кажуть, якщо не проживаєш за місцем реєстрації півроку, у виборчі списки тебе не вносять. Відповідаю, що в законі “Про вибори Президента України” немає нічого подібного. Го-

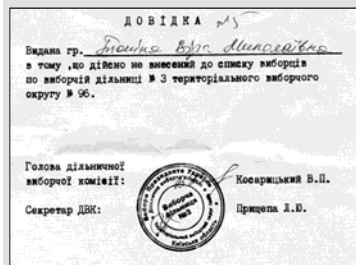
кандидатів неначе розпливаються. Разів десять намагаюся провести пальцем пряму лінію від прізвища обранця до місця позначки, відстань видається невинуватодно великою. Кілька разів наводжу "+", щоразу схвильовано перевіряючи прізвище обранця. Виходжу. Жінка десь 55-річного віку ледь не плаче: "Не за того проголосувала. Хотіла за Ю...., а позначку зробила проти Я..."

Одразу лечу в Київ до дружини й тримісячного сина. В Шепетівці біля автозупинки плакат у кольористіці Януковича: “Веселі яйця. Повні штани”. Жінка середніх літ довго вдивляється і, врешті, видає: “Ото читаю раз, другий, третій і не можу понять, що воно ото написано. А?” Тиша. “Не, не можу успокоїться, що ото значить?” Півтора десятки людей озирваються, читають. “Не знаємо... Знають ті, хто писав”. Не витримую, розповідаю веселу історію про Івано-Франківське, яйця, Януковича, про штани, як лікар встановили діагноз, про реабілітацію. Кризь сміх чую: “Коли б не розшифрував, цілу дорогу б думали...” У Київ потрапити так само складно, як і з нього вихити, тому беру квиток у купе потягу “Варшава—Київ”.

Удома, замість того, щоб кинути до сина й хворої дружини, кидаюся до радіоприймача й знаходжу "Еру". Довгі години не відірвати від нього. Штаб Ющенка оголошує про перемогу, ЦВК — про лідерство Януковича...

ДОСВІД

УКРАДЕНІ ГОЛОСИ

Білогородка — це не тридев'яте царство, це Києво-Святошинський район. Проте часом мені здається, що ця земля існує за невідомими мені законами. Особливо яскраво це стало зрозумілим у день виборів, коли я і моя мама-пенсіонерка прийшли на третю виборчу ділянку територіального виборчого округу 96, щоб віддати свій голос за найдостойнішого кандидата в президенти. Тішила незвична чистота на автобусній зупинці, тішили люди, що несподівано активно підтягувалися до ділянки. Проте на цьому все, що могло тішити, закінчилося, бо зі свого прізвища, ні прізвища своєї матері в списках для голосування ми не знайшли. При цьому в комісії сиділа поштарка, яка щомісяця видає пенсію моїй мамі, та й мені видавала пенсію на дитину-інваліда. Нас попросили підійти до голови діляничної виборчої комісії, пана Косаричького. В малесенькій кімнаті, крім цього пана, були дві секретарки й чимала кількість людей, прізвища яких не занесли до списків виборців. Пан голова задоволено повідомив нам про те, що ми маємо їхати до Ірпеня, щоб там подати заяву до суду. Одна секретарка принципово хотіла виписати “позазаконним” громадянам довідки про те, що ми не внесені до списків для голосування, — від руки. Слава Богу, що інша секретарка вміла друкувати на друкарській машинці — часів Другої світової війни.

Хто пояснити мені, чому я, моя мама, родина Антоноуків (Павло Павлович та Марія Миколаївна), пані Корж Лариса Вікторівна повинні були їхати до Ірпеня, щоб судитися? Ми хотіли одного — проголосувати, натомість яксь люди махали в мене перед обличчям руками. На моє слабке пояснення, що чотири роки тому моя родина була в списках, коли ми вибирали..., я почула все, що голова думав і про мене, і про те, що я мала сама трічі перевірити свою наявність у списках, і про вибори чотирьохрічної давности. Де Білогородка, де Ірпінь, і хто рухався навіть не кошторис поїздки, а затрачений час на поїздку, на судилище (мінімум дві години)? При цьому якась жіночка, що вперше привела свою дочку на вибори і не знайшла в списках своєї дитини, бігала по вулиці з бюлетенем і ніхто зі спостерігачів не звернув на це ніякої уваги. На моє прохання до людей, що залишилися за бортом голосування, подати скаргу, переважна кількість із жахом відповіли, що їм із сільрадою ще жити, і жити вони хочуть мирно.

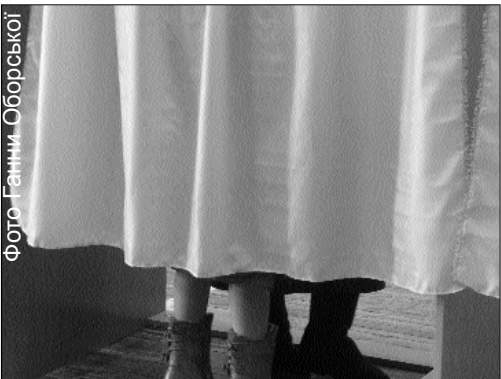
Гидкий сценарій, шитий білими нитками, як гидкі ті люди, що спеціально підказали жінці-інваліду, сестрі моєї колеги, викреслити в бюлетені всі прізвища, крім того кандидата, якого обираеш, а потім цинічно промовили, що бюлетень не дійсний.

Я “вибила” довідки, які колись поясняли моїм онукам, чому бабуся не проголосувала за свого президента в першому турі. Я вірю в десять заповідей. Я вірю в те, що не потрібен був би другий тур, якби нас не обікрали. Можливо, другий тур — останній шанс для України, для наших дітей.

● **Олена БОНДАРОВА-РЕПИНА**

O. C.

фото Ганни Оборської

РЕПОРТАЖ НА КОЛЕСАХ

вибори в західну Україну. Врешті, через 2,5 год. сідаю на потяг "Суми—Ковель". У вагоні кілька будівельних бригад із Прикарпаття й Закарпаття, що працюють у Києві. Їдуть, як на свято: горілка, гамірна бойківська говірка, раз-по-раз несхвальні вигуки на адресу Януковича. Хтось оповідає, як в електричці ходила циганка-ворожка, пропонуючи "гадання" на картах. "Погадай на вибори, заплачу", — неочікувано мовить одна жінка. Розкинула карти, довго вдвиглялася, тоді вилеснула: "Переможе Ющенко, на престол стане Янукович". "А інші скільки наберуть?" — питають люди. "Третій — Мороз, далі Симоненко, Вітренко", — відповідає циганка, забирає платню і швидко відходить... Час од часу на заробітчан своєю поглядали й голосно виражали "руським матом" свої почуття четверо підозрілих (двоє з них бритоголові) типів, будучи явно напідпитку...

Кілька пересадок таки довели мене до пункту призначення. Старенька 84-річна бабуса залишилася сама — мама поїхала голосувати в Галичину. Бабуня на вибори не йде — просто не діжде до сільради. Таких тут багато: може, третина з тих 770 сільських виборців. Навіть заяву про те, щоб приїшли зі скринькою до хати, бабця вже не може на-

●

ПОЖЕРТВИ НА «ТАРАСОВУ ЦЕРКВУ»

Продовження. Поч. у ч. 39—52 за 2003 р.,
ч. 2—9, 11—14, 16—18, 20—26, 28, 30, 32,
34, 37, 39, 41, 43 за 2004 р.

“Просвіта”, м. Маріуполь	200,00
Баранов М. М., м. Черкаси	10,00
Баранова О. А., м. Черкаси	10,00
Бучарик, м. Одеса	10,00
Вагула В. Г., м. Львів	50,00
Вагула М. Г., м. Львів	25,00
Вагула Р. Г., м. Львів	100,00
Громада УПЦ КП, м. Кам’янка-Буська	
Львівської обл. (ч/з Лібіч С. С.)	150,00
Дацків З. П., м. Львів	50,00
Деркач М. М., с. Крута Балка	
Новосанжарського р-ну Полтавської обл.	25,00
Дідук А. С., м. Великодолинське	
Одеської обл.	1,00
Жупанський Я. І., м. Чернівці	50,00
Журавель В. В., м. Полтава	10,00
Заболотний О. С., с. Михайлівка	
Харківського р-ну Харківської обл.	50,00
Запотоцький Б. О.	50,00
Івано-Франківська Асоціація	
учасників бойових дій	280,00
Івано-Франківське міське товариство	
“Просвіта” ім. Т. Шевченка	1224,55
Кафедра укр. мови Запорізького державного	
університету (ч/з Шевченка Т. Г.)	90,00
Козленко М. П., м. Житомир	10,00
Король Т. Е.,	
с. Томашівці Калуського р-ну	40,00
Красівський М. Я., с. Витвиця Долинського	
р-ну Івано-Франківської обл.	752,00
Кривотулова Л. П., м. Севастополь	10,00
Купцова Г. Г., с. Літки Броварського р-ну	
Київської обл.	500,00
Марчук М. О., с. Малинівка,	
Гошанського р-ну Рівненської обл.	20,00
Марчук Ю. М., м. Рівне	20,00
Морозов В. О., м. Рівне	20,00
Музиченко В. В., с. Літки Броварського р-ну	
Київської обл.	200,00
Овчаренко А. Т., с. М. Данилівка	
Дергачівського р-ну Харківської обл.	10,00
Плищук Б. І., с. Чкалове Нікопольського р-ну	
Дніпропетровської обл.	100,00
Погоріла Л. Ф., м. Київ	10,00
Пожертва ч/з Педько А. Б., м. Київ	80,00
Поштовий переказ із Заліщиків, прізвище	
не вказано	50,00
Родина Маковських, м. Луцьк	100,00
Руденко І. В., м. Одеса	20,00
Семенів Павло, учень 3 класу ЗОШ № 1,	
м. Богородчани Івано-Франківської обл.	10,00
Сергійчук П. І., м. Бердянськ	50,00
Сліпий З. З., м. Тернопіль	50,00
Сосюра М. І., м. Пирятин	
Полтавської обл.	10,00
Токар А. А., Дніпропетровська обл.	10,00
Учні технологічного коледжу РДТУ	
м. Рівне	100,00
ФОРСЕ, м. Одеса	5,00
Херсонський професійний ліцей	100,00
Хрипко А. М., м. Запоріжжя	10,00
Юрченко Х. Ф. — 50,00; Юрченко З. —	
10,00; Юрченко Н. — 10,00, Соколовська О.	
— 10,00; Кушнір О. — 10,00,	
м. Вінниця	90,00

Золочівське районне об’єднання	
товариства “Просвіта” (ч/з Дудко Ю. В.)	
Дембіцька М., м. Золочів	10,00
Задорожна О. В., с. Підгородне	
Золочівського р-ну Львівської обл.	50,00
Керек М., м. Золочів	10,00
Клак М. М., с. Підгородне	
Золочівського р-ну Львівської обл.	50,00
Педагогічний колектив СШ № 2, м. Золочів	
Львівської обл.	65,00
Родина Фостяків, м. Золочів	100,00
ВСЬОГО:	285,00

КАФЕДРА УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ	
ЗАПОРІЗЬКОГО ДЕРЖУНІВЕРСИТЕТУ	
Білоусенко П. І.	20,00
Бойко Л. П.	10,00
Денисенко Л. П.	10,00
Зубець Н. О.	10,00
Кучеренко Л. І.	10,00
Сабліна С. В.	10,00
Шевченко Т. Г.	20,00
ВСЬОГО:	90,00

ЗВЕРНЕННЯ працівників Національного музею Тараса Шевченка до народних депутатів України, членів НСПУ, творчої інтелігенції та громадськості України

У ювілейний рік Тараса Шевченка — 190 років від дня народження — у Національному музеї Тараса Шевченка розпочалися ремонтно-реставраційні роботи, у зв’язку з чим було знято експозицію, яка висвітлювала життя та творчість Т. Шевченка за хронологічно-тематичним принципом і давала можливість побачити еволюцію Шевченка-поета та Шевченка-художника.

Нині керівництво музею поставило науковий колектив перед фактом — зробити посеред музейної експозиції “вріз” двох залів (№№ 8, 9), де зосередити графіку та олійний живопис Т. Шевченка, оголивши й збудивши експозицію.

Ця “новація”:

— порушує Інструкцію про умови та спосіб експонування графічних творів (сепія, акварель, олівець);

— руйнує хронологічно-тематичний принцип висвітлення життя та творчості Т. Шевченка; — суттєво урізає показ життя та творчості Т. Шевченка з 1847 по 1861 рік, оскільки скорочується експозиційна площа;

— знищує один із найцікавіших залів “Шевченко-офортист”, де представлені оригінали.

У результаті цих перекосів непропорційно багато експозиційної площі відводиться темам, які до Шевченка мають опосередкований стосунок, а трагічне й надзвичайно плідне десятиліття — 1847—1857 рр. — роки заслання, впродовж яких створено 120 поезій (Мала захалявна книга), 20 повістей, частина щоденника (“Журналу”), 400 високомистецьких акварелей, “заганяють” в одну залу.

Науковці музею, **переважна більшість яких працює в музеї по 15—30 років**, зрозуміли — **насаджувана адміністрацією музею** ідея створення “музею в музеї” руйнує прийнятий **монографічний показ** життя і творчості Т. Шевченка та **хронологічно-тематичну побудову експозиції** (Протокол розширеного засідання науково-методичної ради від 20 вересня 2004 р.), має на меті, як було наголошено, створення комфортних умов для вибраної публіки, яка не має часу пройти 18 залів музею і оглядатиме два зали — № 8 і № 9. Саме для цього запускається механізм адаптації музейної експозиції.

Але, крім вибраних персон, задля яких перекроюється біографія і творчість Т. Шевченка, музей щороку приймає близько 70 тисяч відвідувачів!

Практикуючі екскурсоводи-науковці, які десятиліттями проводять екскурсії різним категоріям відвідувачів (від школярів до академіків), заперечили ідею штучного виокремлення частини експозиції — “музей у музеї”. Думка колективу зафіксована протоколом розширеного засідання науково-методичної ради музею від 20 вересня 2004 р.

Крім того, ініціатори “музею в музеї” уперто ігнорують той факт, що 30 вересня 2004 р. був представлений і підтриманий науковцями зал олійного живопису (зал № 7),

КОМЕНТАР: Національний музей Тараса Шевченка — літературно-мистецький музей. Міжнародна музейна практика довела, що музейна експозиція, присвячена життю і творчості одного поета чи прозаїка, висвітлюється монографічно. Бо біографію і творчість будь-якого класика не можна ані переробити, ані скасувати — вона вже відбулася у часі та просторі.

У Національному музеї Тараса Шевченка влітку розпочато ремонтно-реставраційні роботи. У зв’язку з цим було згорнуто експозицію, яка за хронологічно-тематичним принципом, завдяки органічній сув’язі різноманітних експонатів, усебічно висвітлювала життєвий і творчий шлях великого поета, художника, національного пророка.

Незважаючи на те, що музейна експозиція, як правило, твориться не в один момент і не одноосібно, керівництво музею без жодних переконливих аргументів, ультимативно поставило перед науковим колективом вимогу: не змінюючи назагал ні наукової концепції попередньої експозиції, ні обладнання, в якому представляються експонати (на це немає ні часу, ні коштів), “удосконалити” систему розміщення експонованого матері-

Фото Ганни ФОРСЬКОЇ

де цілісно і не порушуючи хронології представлені 13 із 20 наявних у музеї олійних робіт Т. Шевченка (Протокол від 30 вересня 2004 р.). Саме тут, у найкращому 7-му залі музею, який відтворює творчість Т. Шевченка в Україні, ці роботи на своєму місці, бо саме тут, в Україні, в 1843—1847 рр. він їх малював!

У музеї так само є цілий зал оригінальної графіки — це зал № 12 “Шевченко — офортист”, де представлені досягнення і новаторство Шевченка-офортиста, за що він був удостоєний звання академіка гравюри.

У документі “Про часткову реекспозицію Національного музею Т. Шевченка”, виданому адміністрацією музею, сказано: “Нині постала потреба в оновленні існуючої експозиції Національного музею Т. Шевченка”. Оскільки автором художнього оформлення музею є лауреат Шевченківської премії, знаний і відомий за межами України художник Анатолій Гайдамака, вважаємо, що саме він має бути залучений до роботи над оформленням оновленої експозиції.

Так звана “модернізація” насправді є спробою штучно переакцентувати музей із літературно-художнього на художній. При цьому ігнорується те, що саме творчість Шевченка-поета визначила його місце в духовному просторі України. Ошатний палац — пам’ятка архітектури 1-ої половини XIX ст. — було виділено під музей, насамперед, то-

алу в такий спосіб: зали № 8 та № 9, які знаходяться якраз посередині суцільної анфілади, виокремити для представлення в них лише графічних (зал № 8) та малярських (зал № 9) творів Тараса Шевченка.

Така новація є неприйнятною з багатьох причин:

— вона порушує Інструкцію про умови та спосіб експонування графічних творів, що зберігаються в музеї;

— музей не має такої кількості малюнків і офортів, щоб десять разів на рік робити заміну експонатів у залі оригінальної графіки (оригінальні графічні твори можуть експонуватися лише впродовж місяця);

— “вріз” у постійно діючу експозицію ще двох автономних змінюваних експозицій не тільки руйнує хронологічно-тематичний принцип побудови всього музею, а й посутньо урізає експозиційну площу для представлення життя і творчості Шевченка 1847—1861 років, знищує одну із знахідок авторів попередньої експозиції — зал “Шевченко-офортист”;

— у результаті такого алогічного перекомпоновання експонатів десять найтрагічніших і найплідніших літ поетового буття (1847—1857) “заганяються” в один зал.

Фотопогляд: “Музей у

му, що Шевченко — великий поет.

Вважаємо, що адміністративний тиск — не метод вирішення проблем, а в закладі культури, яким є Національний музей Тараса Шевченка, де працюють кваліфіковані й відомі за межами музею науковці, неприпустимий узагалі. До речі, колектив музею, за винятком трьох осіб, не підтримує ідеї адміністративного “врізу”.

Вимагаємо, щоб принципи питання у музеї, особливо ті, які визначають його обличчя (йдеться, зокрема, про експозицію) вирішувалися чесно, прозоро, з дотриманням усіх процедурних норм і професійної етики.

Жовтень 2004 року

Від колективу Національного музею Тараса Шевченка:

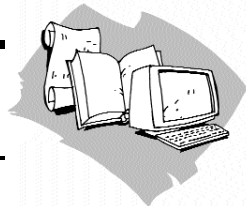
Наталія Клименко, зав. відділом, член НСПУ,
Тетяна Чуйко, зав. відділом,
Надія Орлова, зав. відділом,
Надія Наумова, зав. відділом,
Тетяна Калініна, зав. сектором,
Юлія Шиленко, зав. сектором,
Тетяна Петрик, зав. сектором,
Володимир Яцюк, шевченкознавець,
Вікторія Колесник,
старший науковий співробітник,
Олена Кавун,
старший науковий співробітник

Призначення музейних залів навіть не-посвяченому в музейну справу очевидне — це експозиція. Це — усталена норма функціонування музею. Згідно з нормами зберігання музейних експонатів, неприпустимим є нецільове використання експозиційної площі під масові заходи. Олійний живопис — 13 із 20 наявних у музеї робіт Тараса Шевченка — адміністрація уперто не погоджується розмістити в найкращому залі музею (№ 7), бо там, мовляв, проводяться вечори й концерти! З точки зору музейної справи, це взагалі не може бути аргументом, оскільки подібні музейні програми мають реалізовуватися за наявності спеціальної площі, без залучення експозиційних залів.

У час тотальної підміни понять і знецінення духовних вартостей слід розуміти й пам’ятати — “і мертвим, і живим, і ненародженим”, — що музей Тараса Шевченка — це невіддільна девальвація території Духу. Новітні модернізатори та експериментатори не збагнули простої речі — з геніями не експериментують! Із національними пророками — тим більше. Геній — це експеримент, який уже відбувся в часі та просторі, визначивши парадигму буття нації на майбутнє.

УСЬОГО НА РАХУНКУ ТАРАСОВОЇ ЦЕРКВИ — 568 400 грн. 44 коп.

ДАТА

24 жовтня осередок «Просвіти» села Біла Тернопільської області відсвяткував своє 120-річчя. Урочини відбувалися протягом двох днів. У суботу, 23 жовтня, на могилах діячів «Просвіти» та священиків-просвітян відбулися поминальні молебні.

Зранку в неділю о. Роман, місцевий парох, відслужив Святу літургію за здоров'я просвітян. Потім процесія із хоругвами та прапорами підійшла до будинку «Просвіти», біля якого просвітяни спорудили пам'ятник «Просвіті». Пам'ятник зображає розкриту книгу висотою 1,4 м. На одній сторінці — ангел зі смолоскипом та книжкою в руці — один із символів «Просвіти». На іншій сторінці — слова Т. Шевченка «Учітеся, брати мої» та виписані з лаври, яку Кобзар малював. Пам'ятник освятив парох о. Роман, він же виголосив патрістичну промову.

Згодом відбулися урочистості, де виступив хор «Просвіти» ім. Соломії Крушельницької, дитячий хор села, ансамбль «Білів'янка». Істо-

120-РІЧНИЙ ЮВІЛЕЙ «ПРОСВІТИ»

ричну довідку про діяльність осередку подав голова осередку Степан Проць. Його в цей день було нагороджено медаллю «Будівничий України». Член правління Богдан Палуб'як згадав першого голову «Просвіти» села Біла, батька славетної Соломії Крушельницької — отця Амросія Крушельницького. Також перед білівчанами виступили Петро Шимків, голова обласного об'єднання «Просвіти», Олег Герман, директор Інституту національного відродження ім. Ігоря Герети, Мирослав Ханас, історик Академії народного господарства та інші.

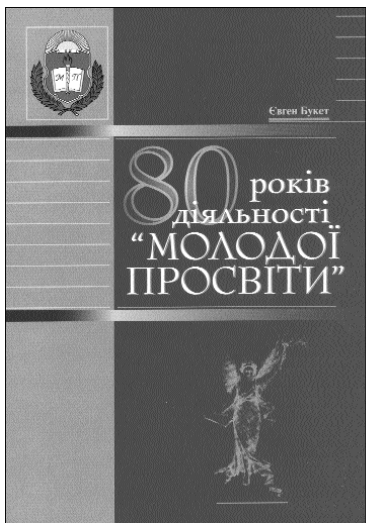
Свято проходило перед будинком «Просвіти». Багато жителів села, які побували на святі, зрозуміли, що товариство «Просвіта» має свої традиції і справді активно працює на ниві національного відродження й сьогодні.

● **Петро ШИМКІВ**, голова правління ТОО «Просвіти», м. Тернопіль

с. Біла Тернопільського району. Освячення пам'ятника «Просвіті»

«МОЛОДА ПРОСВІТА»

Кредо діяльності Всеукраїнської молодіжної громадської організації «Молода Просвіта» — формування національної свідомості, патріотичне та ідейне виховання молоді, широка культурно-освітня робота, відтворення історичного минулого. Це організація, що ставить собі за мету виховання молоді, яка згодом стане нашою національною елітою всіх рівнів.

Сьогодні ми з упевненістю можемо констатувати: незважаючи на те, що офіційною датою народження «Молодої Просвіти» є 2 травня 1924 року, «Просвіта» розгорнула свою діяльність ще в XIX столітті саме завдяки молоді: біля витоків

ДЛЯ ЩАСТЯ УКРАЇНИ ЖИВЕМО ЩОДЕНЬ

У жовтні в Києві було презентовано книгу заступника голови ВМГО «Молода Просвіта» Євгена БУКЕТА під назвою «80 років діяльності «Молодої Просвіти», яка розповідає про історію та сучасність молодіжного просвітницького руху в Україні, його здобутки та перспективи».

її існування стояло переважно студентство. Діяльність «просвітян» мала не тимчасовий характер, а пронизувала всі ланки тогочасного життя. Молоді люди були свого роду «лідерами думок». Уже в 1894 році на Галичині з ініціативи «Просвіти» з'являється перше молодіжне спортивне товариство «Січ». А 5 березня 1924 року Загальні збори просвітян приймають зміни до Статуту, згідно з якими при всіх бібліотеках і читальнях «Просвіти» створюються молодіжні відділи — «Молода Просвіта» (ці зміни були офіційно зареєстровані 2 травня того ж року).

Найважливішим було завдання зберегти рідну мову й виховувати усвідомлення національної приналежності, адже мова — це визначальна складова нації. Непересічне значення мало проведення заходів «Українська молодь розмовляє українською».

Діяльність «Просвіти» не випадково нині ототожнюється з ім'ям великого пророка України — Тараса Григоровича Шевченка, людиною, яка прийшла з великою місією на українську землю.

Шлях становлення та розвитку «Молодої Просвіти» був тернистим і непростим. І не лише у воєнні роки, а й у 90-ті роки минулого століття. Внутрішні протиріччя, неузгоджені питання регіональної розрізненості, неузгодженість дій традиційної організації «Просвіти» з іншими громадськими організаціями значно шкодили роботі.

Заходи, які проводяться «Молодою Просвітою» нині, сприяють згуртуванню української молоді, створенню нових осередків у різних містах і селах України: це і проведення конференцій, семінарів, «круглих столів», започаткування політологічних гуртків, екологічних клубів тощо.

Якщо ж говорити про сучасні тенденції розвитку «Молодої Просвіти», то хотілося б виокремити такі характерні особливості:

По-перше, легітимність діяльності «Молодої Просвіти» на всій території України. 31 жовтня 2002 року відбулася знаменна подія — Міністерство юстиції України зареєструвало ВМГО «Молода Просвіта».

По-друге, значне поживлення

діяльності «Молодої Просвіти» спостерігається з листопада— грудня 2001 року, коли до неї влився свіжий струмінь талановитої молоді, серед яких — поет Володимир Бубир, бандурист Віталій Мороз, краєзнавець Євген Букет, діяльність яких важко переоцінити.

По-третє, інформаційному впливу на широкі верстви населення сприяє видавничі діяльність «Молодої Просвіти», зокрема відродження газети «Лис Ток», видання молодіжного журналу «Торба» тощо.

І головне, що варто відзначити: «Молода Просвіта», як і на початку свого заснування, не зраджує головним принципам діяльності — популяризації наукових знань, української мови та культури, гармонійному розвитку українського суспільства в цілому, й самодостатньої особистості зокрема.

Щиро хочеться побажати «Молодій Просвіті» світлого та щасливого шляху, вмілих керівників і якомога більшої кількості однодумців, які не зрадять гаслу-привітання: «Для щастя України» — «Живемо щодень!»

● **Лариса КОЧУБЕЙ**, кандидат історичних наук, завідувач відділу наукового реферування інформації Книжкової палати України

загляньте в газетний кіоск чи на розкладку — чи багато газет, журналів українською мовою ви там побачите?

Тим часом це незаперечна істина, що, передусім, своєю писемністю народи утверджують себе в людській історії. Стародавня Греція закарбувалася в пам'яті людства «Іліадою», «Одіссеєю», трагедіями Есхіла, Софокла, комедіями Арістофана, мудрими працями Платона, Арістотеля. Стародавній Рим живе в свідомості людства не завоюваннями, а творами Лукреція, Вергілія, Овідія, Горация, ораторськими промовами Цицерона, сатирами Федра, Ювеналія; Італія — це Данте, Боккаччо, Петрарка; Франція — це Дідро, Вольтер, Гюго, Стендаль, Бальзак.

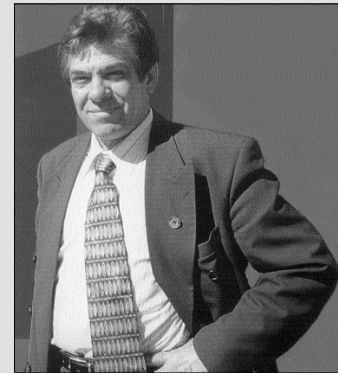
Історія не закінчилася. Тож якими іменами, якими творами, якими шедеврами писемності Україна ще збагатить скарбницю вселюдського духу?

● **Іван ЮЩУК**, професор Київського міжнародного університету, член Центрального правління Всеукраїнського товариства «Просвіта» ім. Тараса Шевченка

КНИЖКОВА ПРЕМ'ЄРА

ЗА «ПОКЛИКОМ ДУЖОГО ЧИНУ»

У видавничому центрі «Просвіта» вийшла нова книга: Анатолій ПОГРІБНИЙ. Поклик дужого чину (3 розмов про наболіле), — що стала своєрідним продовженням серії попередніх гостро актуальних публіцистичних книжок автора: «Розмови про наболіле, або Якби ми вчилися так, як треба» (1999), «По зачарованому колу століть» (2001), «Раз ми є, то де?» (2003).

Про спрямованість книжки красномовно свідчать уже самі назви розділів: «Чи українець — меншина в Україні?», «Про забави із зомбі-цифрами та про права людини», «Упідлимилось — ще й горді підлотою!», «Про мову роду та фальш одного етикету» та інші.

Автор із боєм пише про становище українців та української мови в Україні. Підкреслена сміховинність пропозицій зробити російську мову другою державною на тлі загальноєвропейських принципів. Проаналізована хибність актуальної антитези «громадянського» та «національного» суспільства. Критиці піддаються перепис населення 2001 року та багато інших офіційних «заходів». Наголошується на нетерпимості дійсної влади до спроб побудувати справді Українську державу. Автор наводить цитати з листів своїх абонентів, що містять як і самотні зойки свідомих своєї мовної приналежності дописувачів, так і обурені «чого ви от нас хотите?» зросійщених українців.

Спершу може здивувати, що академік Погрібний закликає загальне цуратися суржику, бо, цитую: «...не соромтеся вживати суржикові форми, якщо літературні не спадають на пам'ять. Разом із Вами кожен розумний зрозуміє: у даному випадку суржик — явище переходове, минуле, неприємна зупинка на шляху до якісного оволодіння однією з найдосконаліших мов світу — українською мовою».

За ставленням до головного об'єкта уваги автора — української мовної культури — книга нагадує посібник для батьків на кшталт «перехідний вік» чи «криза шкільних стосунків» — так дбайливо, взявши за руку, письменник проводить її (нашу мовну культуру) крізь, на жаль, невіддані терни суспільних реалій.

Обов'язково прочитайте цю книжку, якщо ви не байдужі своєї національній гідності.

Щиро сподіваюся, що — незалежно від результатів виборів — ми побачимо її у вільному продажу...

● **Тетяна ПІВДЕННА**

ДЕНЬ ПИСЕМНОСТІ

Закінчення. Поч. на с. 4

Завдяки писемності до нас дійшли як безпосередні свідчення давно минулих епох і тривоги — Велесова книга, «Повість врем'яних літ», «Слово о законі і благодаті» Іларіона, «Руська правда», «Киево-Печерський патерик», «Слово о полку Ігоревім» тощо.

З кінця XV століття українські книжки виходять друком, друкарні з'являються у Львові, Києві, Острозі, Почаєві, багатьох інших містах України. Друкуються переважно богослужбові книги: Євангелія, Часословець, Октоїх, Апостол, Біблія — і, звичайно, поки що церковнослов'янською мовою. 1561 року було вперше перекладено на тодішню книжну українську мову богослужбову книгу — Пересопницьку Євангелію, на якій тепер українські президенти складають присягу.

Для розуміння нашої історії неocenними є козацькі літописи Самовидця, Григорія Граб'янки, Самійла Величка. Визначальними для самоусвідомлення українців як нації стали високопатрістична «Історія русів» невідомого автора, нібито сміховинна «Енеїда» Івана

УКРАЇНСЬКА ПИСЕМНІСТЬ: ДОБА СТАРА, ДОБА НОВА

Котляревського і геніальна, прозора поезія великого Тараса Шевченка. Без їхніх творів, як і без творів Пантелеймона Куліша, Івана Франка, Лесі Українки, Панаса Мирного, Івана Нечуя-Левицького, Михайла Коцюбинського, Василя Симоненка, Ліни Костенко і сотень інших письменників, журналістів, науковців, перейнятих долею України, ми сьогодні б не мали навіть свого імені, не те що незалежності.

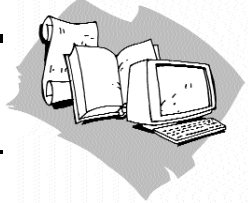
Здобуття знань, підготовка висококваліфікованих спеціалістів відбувається, насамперед, через підручники, посібники, довідники, фахові періодичні видання. Тому суспільства, які піклуються своїм процвітанням, дбають про видання якомога більше такої літератури рідною мовою за доступними цінами, пристосовуючи її до різних верств населення і до різних потреб.

Художня й науково-популярна література формує естетичні смаки, моральні засади й творчі нахили дітей. Які книги читають і чи читають їх діти, таким буде й

суспільство через чверть століття: черстве, жорстоке чи доброзичливе, недоумкувате чи інтелектуально розвинене. Звичайно, в розумних суспільствах книги для дітей не тільки не оподатковуються (наче будь-які вироби ширьжитку), а й користуються всілякими пільгами, мають якнайкраще поліграфічне оформлення.

Періодичні видання (газети, журнали) доступною для всіх державною мовою інформують людей про навколишній світ, яким він є сьогодні, про больові точки суспільства, про актуальні проблеми й забезпечують плюралізм поглядів, міркувань та можливих способів їх розв'язання. Причому в будь-якій справді незалежній країні провідну роль у цьому відіграють не зарубіжні, а вітчизняні засоби масової інформації. Бо кому це ближче до серця, бо хто більше зацікавлений у добробуті громадян країни?

Чи так у нашої державі? Зайдіть у будь-яку книгарню й подивіться, скільки місця в ній займає література українською мовою,

ДЕНЬ ПИСЕМНОСТІ

Закінчення.
Початок на с. 5

ЧИННИК ДЕРЖАВОТВОРЕННЯ

Луганськ законсервував у своїх назвах радянську топоніміку — тут є вулиці й квартали імені Леніна, Якіра, Косіора, Карла Маркса, Розі Люксембург, Клари Цеткін, Карла Лібкнехта, Советська, Старих Большевиків, Юних Піонерів, Ленінського Комсомолу, 50-річчя Жовтня і т. ін. На наполегливу вимогу громадських організацій щодо перейменування однієї з вулиць Луганська на честь Б. Грінченка, який жив і працював у нашому краї і 140-річчя якого відзначено в 2003 році, надійшла сміховинна відповідь міськвиконкому, нібито ця вулиця вже існує понад 10 років, але досі лише в проекті, будинків на ній немає.

Останнім часом поряд з інтернаціональними, переважно безмістовними назвами, які заповнили всю Україну, в Луганську з'явилися суто російські, часто з "імперським" відтінком: Східноукраїнський національний університет ім. В. Даля, магазини "Гостиний двор", "Коммерсант", "Антиквар", готель "Петербург", млинцева "Лепота". Найбільший супермаркет тут називається "Россия", а нещодавно престижні магазини в центрі міста отримали назви "ГУМ" і "Пассаж" — теж із прозорою аналогією. Нерухомо стоять пам'ятники Леніну (іх аж три), Дзержинському, Ворошилову — ці дорогавкази в майбутнє (чи в минуле?). Торік на прикордонній із Росією території відкрито пам'ятник князеві Ігорю, що, за авторським задумом, повинно символізувати спільноту українсько-російську історію. На відкритті пам'ятника були Президент України й мер Москви, що засвідчує важливість події. Юрій Лужков — найповажніша людина на Луганщині, він тут частий гість. Найближчим часом під його патронатом у районі Східноукраїнського національного університету будуватиметься великий житловий комплекс "Москва-сіті".

Нібито дрібничка, але навіть асортимент хлібних виробів, що продаються в Луганську, складається в основному з російських за походженням назв: хліб "московський", "бородінський", "карельський", "орловський", "рязанський", "саратовський", "сударушка", "полюшко", булочки "ярославська", "виборзька", бублик "російський" (є й "відносно" українські назви — роґалик "дніпровський", здоба "донецька", хліб "черкаський").

У Луганську упосліджена українська Церква: більше року парафії УПЦ КП оббивають владні пороги в надії отримати дозвіл на будівництво храму хоча б на околиці міста. Щоразу депутати їм відповідають, що в місті вже є Православна Церква, і не одна, маючи на увазі величезну кількість церков Московського патріархату.

Місце для української мови в

державних структурах поки що безрезультатно виборює Сергій Мельничук. Пройшовши всі сходишки українського суду, він сподівається на позитивне вирішення своїх скарг у Страсбурзі. Показово, що людина скаржиться не на кого іншого, а на працівників суду, у т. ч. на прокурора області, які, замість сприяти виконанню мовного законодавства, самі його порушують. Виходить, щоб захистити мовні права титульної нації в Україні, треба апелювати до Європейського суду!

Єдина сфера, де безальтернативно використовується державна мова на Луганщині, — це реклама горілки й тютюну, розміщена на біг-бордах. Гостей міста на залізничному вокзалі зустріне величезний плакат: "Вас вітає найкраща марка України — "Луга-Нова" (це виробник горілки). А напередодні українського національного свята в обласному центрі з'явилися біг-борди, на яких зображено пофарбовану в колір державного прапора карту України, а поруч — пляшку горілки марки "Хортиця"; текст реклами такий: "24 серпня — День Незалежності України. Шануй якість! Цінуй свободу!". Людина, наділена інтелектом, відразу зрозуміє, яку свободу пропонують автори реклами нащадкам запорозьких козаків. Луганськ нині просто рясніє кольорами, що символізують національну свідомість: майже всі ломбарди, гральні автомати, казино (а їх безліч) пофарбовані саме так, навіть старенький кафе-фалк, який постійно їздить вулицями міста, теж жовто-синій. Хор студентів виконує гімн університету (а всі університети міста, крім медичного, за статусом національні), тримаючи руку на серці, а коли звучить Гімн України, вони стоять, як істукани, навіть не співають, хоча слова Гімну вже давно затверджені.

На прикладі окремо взятої області, тих фактів, що лежать на поверхні, пересвідчуємося в тому, що Україна не є повноцінною державою з власною ідеологією, національними пріоритетами, окремішністю від найближчих сусідів. Вона не перебуває ні на першому, національному, етапі розвитку, ні на другому — етапі будівництва громадянського суспільства, оскільки ще по-справжньому не вийшла на перший (та чи й збирається?).

Неозброєним оком видно, як загальноукраїнські ЗМІ ("четверта влада") цілеспрямовано прищеплюють українцям комплекс меншовартості, наполегливо працюють над нівеляцією питомих рис українського менталітету й нав'язуванням чужих етнопсихологічних комплексів, над відродженням "совкових" антизахідних, антиєвропейських стереотипів, пропагують замість літературної української мови примітивізовано-спрошено росій-

ську мову або суржик — мову рабів, що, на думку Є. Захарченка, є підготовчим етапом до повного возз'єднання з Росією.

На хвилі національного піднесення початку 90-х років так легко було впровадити національну ідею в усі суспільні сфери! На жаль, цього не сталося. Тепер, коли Україна в надзвичайно критичному стані й не сьогодні-завтра може втратити свою незалежність, треба це робити негайно. Чекати, поки нація "доросте" до самостійного відкриття своєї ідеї, не варто — цього ніколи не станеться. Це можливе лише за умов, коли держава, в першу чергу її керівники, будуть у цьому зацікавлені, коли вони не сплятимуть природного поступу України в Європу (ще Наполеон сказав, що географія — це доля), коли не пригнучуватиметься мова титульної нації.

Інстинкт національного самозбереження не спрацює, поки, як у Луганську, всі дитсадки, школи, вищі навчальні заклади будуть російськомовними (окремі винятки не міняють ситуації); поки система виховної роботи буде спрямована на виховання "патріота світу" або ж тільки регіонального, місцевого патріота, сформованого лише на подвигах молодоговардійців і творчому доробку В. Даля; поки бібліотечні фонди поповнюватимуться в основному підручниками сусідньої країни, а власні — такі, як "История Луганского края": Учебное пособие / Ефремов А. С., Курило В. С., Бровченко И. Ю., Климов А. А., Красильников К. И., Семистая В. Ф., Подов В. И. (Луганськ, 2003) — видаватимуться недержавною мовою; поки українська книга буде дорожча за російську ("Україна Incorporated" / За загальною ред. Л. Івшиної — К., 2004 коштує в луганській книгарні 32 грн., а її повний російськомовний аналог — 28 грн.); поки викладачі "національних" університетів не робитимуть зауваження тим поодиноким студентам, які самотужки, без допомоги держави, дійшли до усвідомлення національної ідеї: "Прошу перейти на русский язык. Я вас не понимаю"...

Виховати українського патріота мовою та ідеологією сусідньої держави або колишньої імперії неможливо. А якщо національна ідея усе ж стане основою державної політики, то вже через одне покоління громадян Україна буде українською, а отже, і європейською державою. Врешті, ми повинні зрозуміти, що сама **українська мова — ознака нашої європейськості**.

А тим, хто не хоче вести Україну українським шляхом, хто боїться слова "націоналізм" (доки українці залишатимуться гнобленою нацією, український націоналізм як певний тип націєзахисної свідомості буде прогресивним явищем, шляхетною справою), варто знати, що наше національне відродження

лякає лише тих, хто хоче, щоб Україна залишалася колонією. Пропонуємо їм слухати виступи того ж Путіна, який прямо заявляє: "Україна должна быть нашей!", "Я абсолютно убежден, что никаким великодержавным шовинистам, никаким националистам не растащить нас (українців, білорусів, росіян. — І. М.) по их затхлым психушкам (самостійних державах? — І. М.)", і читати такі твори, як "Украинский сепаратизм в России" (М., 1998) із серії "Пути русского имперского сознания", укладач якої М. Б. Смолін пише: "Наибольшей внутринациональной проблемой для русских на сегодня должен считаться 'украинский' вопрос. Неразрешенность этого вопроса может привести к подлинной трагедии, размеры которой трудно себе представить. Возможны любые варианты, вплоть до войны по югославскому сценарию. Если русское общество и государство будет бездействовать, признавая свершившимся факт появления на малорусских землях государства "Украина", не стремясь развенчивать всевозможные русофобские мифы, усиленно внедряемые в украинское общество и в сознание малороссов, проживающих на территории России, то через очень небольшой срок наша Родина столкнется, возможно, уже с непреодолимыми проблемами в лице государства "Украина", вступившего в НАТО и готового к войне с Россией в любых коалициях"; "Украинство, борющееся с Православной Церковью, с русской государственностью и с единством русского народа, необходимо удалить из русского тела как вредный вирус, избавившись от того идеологического тумана, мешающего многим русским видеть величайший вред "украинского" движения". Не зашкодить також ознайомитися з розділом "Геополитическая декомпозиция Украины" книги Олександра Дугіна "Основы геополитики" (М., 1997), де подано карти, схеми й т. ін. для реалізації знищення України як такої.

Поки маємо формальну незалежність, ще маємо шанс зберегти й утвердити себе — як нація і як держава. Зважимо на приклади, які дають нам інші народи. Так, євреї, щоб не розчинитися в етнічно чужому середовищі, організовують для своїх дітей недільні школи, де вони вивчають всього три предмети: іврит, історію єврейського народу й особливості єврейської культури. Кемаль Ататюрк при відродженні держави Туреччина найперше провів мовну реформу, бо розумів: є мова — є нація, є нація — буде держава.

Буде держава — не буде місця різним формам геноциду нації.

● **Ірина МАГРИЦЬКА**, м. Луганськ
Фото **Ганни ОБОРСЬКОЇ**

ПРИЄДНУЙТЕСЬ!

П'ЯТИЙ
СТАРТУВАТИ-
МЕ
У ЗАПОРІЖЖІ

9 листопада, у День української мови й писемності, у столиці козацької слави Запоріжжі відбудеться урочисте відкриття П'ятого міжнародного конкурсу з української мови імені Петра Яцика, організаторами якого є Міністерство освіти і науки України, Ліга українських меценатів і Освітня фундація Петра Яцика (Торонто, Канада).

Цей унікальний мовний марафон був зініційований великим українським меценатом і громадським діячем Петром Яциком, який усе життя прожив у далекій Канаді, але завжди пам'ятав про рідну землю. Після здобуття Незалежності він часто приїздив в Україну, знав її проблеми та допомагав чим міг.

Мовна ситуація в Україні непокоїла Петра Яцика чи не найбільше, бо він був переконаний: є мова — є держава, немає мови — немає держави. Так народилася ідея конкурсу з української мови для нашої молоді, і якщо в першому брали участь понад двісті тисяч школярів, то в другому, третьому й четвертому — вже мільйони школярів і студентів. Рік від року конкурс набуває популярності, а в наказі, нещодавно підписаному міністром освіти і науки В. Кременем, зазначається, що мета цього мовного змагання, як і чотирьох попередніх, — "утверджувати державний статус української мови", а також "підносити її престиж серед учнівської молоді".

Уже традиційно урочистості з нагоди відкриття конкурсу відбуваються в усіх областях нашої держави, Києві та Севастополі, а також в Автономній Республіці Крим, перетворившись на Свята рідної мови. А потім мільйони школярів сядуть за шкільні парти, аби написати диктант. Той, хто напише його на "відмінно", виборює право змагатися далі за почесне звання кращого знавця рідної мови в наступних етапах — міському, районному, обласному й, нарешті, загальнонаціональному. Кращі з кращих по завершенню конкурсу на сцені одного з найпрестижніших театрів столиці одержать дипломи і премії з рук міністра освіти і науки В. Кременя та доньки великого мецената й громадського діяча Петра Яцика, президента Освітньої фундації його імені Наді Яцик. І премії ці немали: переможці загальнонаціонального етапу в номінації 3—4 класів одержують 4000 гривень, 5—7 — 5000 гривень, 8—9 — 6000, 10—11 — 7000 гривень. Як казав великий Меценат, добрі знання дорого й коштують, бо на них було затрачено великі зусилля. І це добра сенсація, коли за свої знання наша молодь одержує чималі премії, бо вони зароблені власною працею.

У конкурсі традиційно бере участь і молодь української діаспори. США, Канада, Росія, Польща, Білорусь, Молдова, Грузія — ось далеко не повний перелік країн, звідки надходять роботи юних конкурсантів до Міністерства освіти і науки України. І хоча конкурс імені Петра Яцика розрахований саме на молодь України, але юні українці діаспори є тим яскравим прикладом для неї, який демонструє, як треба любити й шанувати мову своїх батьків і дідів навіть тоді, коли довкола іншомовне суспільство.

Поза будь-яким сумнівом, у конкурсі, який стартуватиме в колісці козацької слави Запоріжжі, візьмуть участь мільйони школярів і студентів, які люблять і шанують рідну мову та не уявляють свого майбутнього без неї. Цей мовний марафон уже має свої добрі традиції, своїх героїв і своїх переможців. Новий конкурс на порозі. Зустрічаймо його і допомаймо йому, бо він дає надію на

●

ПЕРЕДПЛАТА 2005

ПОДАЛЬША ДОЛЯ ПРОСВІТЯНСЬКОГО ТИЖНЕВИКА

У ВАШИХ РУКАХ!

СЛОВО — **ЦЕ ВАШ ВИБІР!**

РАЗОМ

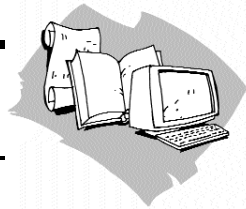
ПЕРЕМОЖЕМО!

ВАРТІСТЬ ПЕРЕДПЛАТИ

НА РІК	37 грн. 86 коп.
НА ПІВРОКУ	19 грн. 18 коп.
НА МІСЯЦЬ	3 грн. 41 коп.

ПЕРЕДПЛАТНИЙ ІНДЕКС

30617

ДЕНЬ ПИСЕМНОСТІ

У всіх народів у всі часи інтелект нації використовувався для творення науки, культури, духовності, на облаштування цивілізації. Українській інтелігенції упродовж кількох останніх сторіч доводиться виконувати не зовсім властиві для неї функції — націє- та державотворення, тобто, займатися політикою, оскільки впродовж всієї історії Україна майже не мала періодів самостійного розвитку. Інтелектуальна й культурна українські еліти, які своїм подвижницьким служінням рідному народові наближали його державність, на момент здобуття Україною незалежності 1991 року були не надто численними: далось взнати фізичне й моральне нищення царською, а особливо комуні-більшовицькою імперіями генофонду нації — козацтва, селянства, інтелігенції, духовництва. Тим, хто наблизив цю історичну подію, забракло ще й революційної агресивності, щоб отримати шанс стати політичною елітою (на що вони мали повне право), зате наслідками їхньої праці вправно скористалися колишні номенклатурники — “агресивні невігласи” (Б. Тарасюк), для яких життя за подвійними стандартами завжди було нормою.

У результаті саме такого керівництва маємо гірку картину українського сьогодення: у країні панують безлад, економічна криза, корупція, безробіття, соціальна несправедливість, аморальність та бездуховність, і все це — на тлі зловісної байдужості більшості громадян.

Від початку нашої незалежності влада з року в рік декларує “європейський вибір” України, запевняє нас у своїй орієнтації на демократичні цінності й побудову громадянського суспільства європейського зразка. Натомість половину своїх інформаційних ресурсів пропагандистський апарат витрачає на те, щоб Захід в очах пересічного українця був головним ворогом. Ми є свідками того, як наші керманічі своїми конкретними діями, ніяк не сумірними з їхніми деклараціями, віддають усі сфери українського життя під опіку євразійського сусіда, затягують нас у старе імперське болото з авторитарними режимами, прищеплюють населенню рабську психологію і роблять усе можливе, щоб викликати в нього неповагу до власної держави. Отож, живемо, за висловом Ліни Костенко, у “проблематично незалежній державі”.

Відомо, що переважна більшість цивілізованих країн, на які нас зобов’язує орієнтуватися проголошений українським Президентом курс на євроінтеграцію, є національними державами, бо свого часу вони пройшли етапи творення політичних націй на основі кількісно переважаючих етносів. У процесі державного будівництва етнічні меншини, які є в кожному з європейських соціумів, зливалися з основною нацією (у Німеччині — з німецькою, у Італії — з італійською, у Польщі — з

польською тощо), не втрачаючи при цьому своєї самобутності. Сьогодні національні держави гарантують найменшому етносу в їх складі повноцінний розвиток і захист його мови, культури, релігії. Разом із тим такі держави створюють умови для інтеграції представників меншинних народів у свої громадянські суспільства.

На відміну від національних держав, міжетнічні стосунки в яких розвиваються на демократичних засадах, в імперіях панує ідеологія зверхності, презирства однієї нації над іншими, яка може набирати форм етноциду, що стає можливим в умовах авторитарних, антидемократичних методів управління і повної несвободи громадян. Антилюдські експерименти

довими акціями тощо, а з нею нищилася самосвідомість і національна гідність народу. Чи існують аналогі такого лінгвоциду в світовій практиці?

Народи виходять зі складу імперій, коли в них спрацьовує інстинкт самозбереження, виробляється ідея, яка консолідує націю в єдиний організм. Як правило, політична незалежність здобувається шляхом боротьби та багатьох жертв. Для України ж безкровний вихід із СРСР був наче Божий дарунок за страждання попередніх поколінь. На наш погляд, не мають рації ті, хто стверджує, що на грудневого (1991 року) референдуми український народ, сказавши “так” суверенітету, продемонстрував усвідомлення національної

печення перспективи на майбутнє. За змістом, наша ідея, як і в будь-якій національній державі, має бути національною, а саме — українською.

Наповнення держави відповідним її назві національним духом або змістом означало б, що Україна успішно пройшла національний етап свого розвитку. За Олександром Шумиловим, кінцева мета цього етапу — оформлення внутрішніх зв’язків у суспільстві, перетворення його на єдиний дієвий суспільний організм на основі економічної взаємозалежності, єдиної офіційної мови діловодства, спільних моральних та історичних цінностей, виховання яких серед громадян забезпечується державою, починаючи з нульового

сьогодні є виховання не патріота українського народу, а “громадянина світу” як члена високорозвиненого громадянського суспільства, з чого можна зробити висновок, що національний етап будівництва держави ми вже пройшли. Але чому ж тоді всі періодичні видання націонал-демократичного (а отже, й державницького) характеру в кожному числі з боєм пишуть про відсутність українських орієнтирів у мовній, освітній, виховній, культурній, економічній та інших сферах нашого життя? Можливо, Україні й не потрібний цей національний період розвитку, який пережили всі нормальні сучасні країни? Відповідь на це питання дає той же шкільний підручник: “Наша держава — поліетнічна. Разом із україн-

Луганської області проживає 104 національності. Спростовуючи цей місцевий міф, зауважмо, що за переписом 2001 року в Луганській області зареєстровано 58 % українців і 39 % росіян (разом — 97 %). Чи не смішно вважати Луганщину багатонаціональною, якщо решта 102 (за твердженням Ф. Левіної) національності складають усього 3 % населення?

Про національні пріоритети на Луганщині, яку на обласному радіо гордо йменують “Світанком України”, годі й говорити: в обласному центрі чи не єдина українськомовна школа № 59, кількість учнів якої щороку зменшується, бо немає потреби знати державну мову: її не використовують ні у вищих навчальних закладах, ні в професійній сфері, ні на державній службі. Навіть у сільській місцевості Луганської області, що на 90 % українськомовна (люди говорять чудовою діалектною мовою, яка досі зберігає питомі риси полтавських, волинських і чернігівських говірок, носії яких заселили наш край у XVII—XVIII ст.), місцеві начальники принципів проводять наради, ведуть прийом відвідувачів виключно російською (цікаво, що, коли відвідувачів немає, між собою вони спілкуються по-українському).

Потужна інформаційна машина працює сьогодні не на впровадження національної ідеї, а на роз’єднання українців. Найчастіше протиставляють український схід і захід, мотивуючи цей поділ “суттєвими” відмінностями в мові, менталітеті, історії, конфесійній і політичній орієнтації їх мешканців. “Східняків” досі лякають “бандерівщиною”, націоналізмом, а тепер іще й “нашизмом” — для більшого страху. Водночас пропагується хибна думка, що схід України всуціль російськомовний. Дехто навіть вважає представників сходу і заходу різними етносами.

А чим насправді відрізняється український схід від заходу? На сході вам не вдасться знайти жодної вулиці, названої ім’ям оборонців національних прав і свобод своїх народів — Гетьмана Мазепи, С. Бандери, С. Петлюри, Генерала Чупринки, Є. Коновальця, А. Сахарова, Дж. Дудаєва, Т. Костюшки, зате такі вулиці є у Львові: львів’яни встановили пам’ятники М. Грушевському і В. Чорно-

волу, у кожному галицькому селі є впорядковані й доглянуті могили Борцям за волю України. Незвичиними для гостей зі сходу є проїняті українським національним духом такі власні назви, як “Вільна Україна” (видавництво), “Під святим духом” (аптека), кафе “Батькова оселя”, “Вертеп”, “Колиба”, “Лісова пісня”, “Центр Європи”, “Родинна ковбаска” (крамниця), “Для людей, як для себе” (пивний бар) тощо. Львів — справжнє європейське місто — за архітектурою, чистотою вулиць, за рівнем поваги до державної мови, загальною культурою і культурою спілкування.

Закінчення на с. 6

ЧИННИК ДЕРЖАВОТВОРЕННЯ

здійснювала російська імперія як царської, так і більшовицької доби над деякими народами, що входили до її складу — татарами, кавказькими народностями, українцями; сьогодні етноциду зазнають чеченці. Оприлюднені в передачі “Час прессы” від 26 червня 2004 року на радіо “Свобода” (російська редакція) результати опитування засвідчують, що 60 % росіян досі виявляють зверхне ставлення до “інородців”, а 5 % опитаних навіть готові брати участь у погромах. Як бачимо, імперські тенденції в Росії (навіть на рівні пересічних громадян) зберігаються.

Процес перетворення жодного з народів — наших західних сусідів — на модерні європейські нації не був таким тривалим і тернистим, як в українців — давнього, споконвіку висококультурного й найбільш численного європейського етносу. Основна причина нашого запізнілого державотворення — у кількості жителів перебудованні більшості частини української території у складі потужної імперії, асиміляційні заходи якої ледь не розчинили українців у більш молодій, але амбітній нації. Сама тільки українська мова після Переяславської ради безжалюно нищилася понад двомастами указами, циркулярами, таємними інструкціями, уря-

ідеї. Ідея соборності й державності української нації не змогла визріти в цілого народу, бо цьому природному процесу постійно чинилися перешкоди: з її сіячами жорстоко розправлялися, їх паплюжили, навішували ярлики типу “український буржуазний націоналіст”, та й усі імперські інституції системно працювали на упокорення духу народу. Проголосувавши за свою незалежність, українці просто висловили незгоду жити в системі, яка вже давно вичерпала свої штучно створені ресурси, а також заявили про свою готовність жити по-новому. А жити по-новому — означає будувати власну державу, бути в ній господарями.

Українці як корінний і кількісно домінуючий етнос дав назву відродженій державі, і за всіма законами логіки саме українці мусять бути провідною силою в державному будівництві, їм належить творити націю, об’єднувати навколо себе інші народи, для яких Україна — Батьківщина. Ідеєю, що об’єднала б усі етноси в одну державну націю, має бути саме слово “Україна”, значеннєвими компонентами якого є соборність, державність, висока культура, духовність, економічне процвітання, демократія, соціальна справедливість, престиж у світі, фізичне й моральне здоров’я нації, забез-

шкільного циклу. Тільки після того, як викристалізується національний характер громадян України (а він тожний із своєрідним способом життя, комплексом культурних вартостей, правилами поведінки та системою інституцій, які притаманні українському народові), коли суспільство стабілізується й набуде здатності відкидати або асимілювати підривні впливи, почнеться його поступовий перехід до наступного типу — громадянського суспільства, до зрілої та самодостатньої політичної нації, який супроводжуватиметься послідовним зняттям національно орієнтованих протекціоністських (захисних) заходів та дедалі більшою відкритістю країни до зовнішнього світу, а також небачим творчим вибухом української культурної потенції.

Тож на якому етапі свого розвитку перебуває наша молода держава? На першому, який завершується формуванням національного характеру, чи вже на вищому — етапі громадянського суспільства?

З 2002—2003 навчального року в шкільний курс впроваджено дисципліну “Громадянська освіта”, яку одинадцятикласники опановують за відповідним підручником. Зміст підручника переконує в тому, що для нас актуальним

На цих світлинах — наш незабутній творець “Дива калинового”, великий Просвітянин і поет Дмитро Григорович БІЛОУС, незмінний голова журі поетичних і мовних конкурсів, невтомний вихователь юних патріотів. Світла йому пам’ять!

